

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

ΣΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

KAI

ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ΟΔΗΓΟΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

ΣΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

KAI

ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Σύνταξη :

Θεανώ Καλλινικάκη, Καθηγήτρια ΔΠΘ

Διάθεση:

- στην ιστοσελίδα του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
- σε ηλεκτρονική μορφή από το Γραφείο Πρακτικής Άσκησης,

Επικοινωνία:

Τηλ. & fax: 25310- 39440, E-mail: socwork@sw.duth.gr.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή: Η εκπαίδευση στις εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας

1. «Πρακτική Άσκηση στις εφαρμογές και την έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας στο ΔΠΘ

1.α. Το βασικό πλαίσιο

1.β. Αξιολόγηση

2. Σκοπός και στόχοι του προγράμματος Π. Α.

2α. Σκοπός και στόχοι της Πρακτικής Άσκησης

2β. Οι στόχοι της Π.Α. I

2γ. Οι στόχοι της Π.Α. II

3. Συντονιστική Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης (ΣΕΠΑ) και Γραφείο Π.Α.

3.α. Το έργο της Σ. Ε. Π. Α.

3.β. Η τοποθέτηση των ενδιαφερόμενων στους «τόπους» Π.Α.

• Προαπαιτούμενα μαθήματα και εργαστήρια

• Εκδήλωση ενδιαφέροντος φοιτητών για τον τομέα Π.Α. τους

4. Κέντρα και Προγράμματα Πρακτικής Άσκησης

4.α. Η επιλογή των Κέντρων Πρακτικής Άσκησης

4.β. Ανάδειξη υπηρεσιών και προγραμμάτων σε Κέντρα Πρακτικής Άσκησης

4.γ. Πιλοτικές υπηρεσίες - προγράμματα κοινωνικής έρευνας και παρέμβασης στο πλαίσιο του Εργαστηρίου Κοινωνικής Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής

4.δ. Η συνεργασία των εκπαιδευτών Π.Α. με τους επόπτες Π.Α., το Γραφείο ΠΑ και με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

5. Οι εκπαιδευτές Πρακτικής Άσκησης

5.α. Το έργο του εκπαιδευτή Πρακτικής Άσκησης

6. Το έργο της ασκούμενης/του ασκούμενου σε ένα Κέντρο Πρακτικής Άσκησης

7. Εποπτεία της Πρακτικής Άσκησης

8. Αξιολόγηση της Πρακτικής Άσκησης.

Παράρτημα 1 : Τα έξι (6) πεδία – τομείς Πρακτικής Άσκησης

Παράρτημα 2 : Βασικοί στόχοι ανά τομέα Πρακτικής Άσκησης

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η
Η εκπαίδευση στις εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας

Η εκπαίδευση στην Κοινωνική Εργασία (Κ.Ε.) τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο περιλαμβάνει ακαδημαϊκή και παράλληλα εφαρμοσμένη διδασκαλία και έρευνα. Η διδασκαλία των θεωρητικών μαθημάτων συνδυάζεται με την εκπαίδευση στις εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας – την Πρακτική Άσκηση (Π. Α.) στην Κοινωνική Εργασία - όπως αυτές αναπτύσσονται στους τόπους σχεδιασμού και εφαρμογής της, τους φορείς κοινωνικής πολιτικής και πρόνοιας και σε πρότυπα προγράμματα, που οργανώνουν τα Τμήματα Κ.Ε. Οι ασκούμενες/ασκούμενοι με την καθοδήγηση των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών, και με την επίβλεψη και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών-μελών Δ.Ε.Π. Κοινωνικής Εργασίας (Εποπτεία Πρακτικής Άσκησης), εκπαιδεύονται στα προγράμματα, τις προσεγγίσεις, στα μοντέλα παρέμβασης και τις τεχνικές και έρευνας της Κ.Ε.

Η Πρακτική Άσκηση και η Εποπτεία της Πρακτικής Άσκησης αποτελούν βασικό και αναπόσπαστο μέρος του υποχρεωτικού σκέλους του προγράμματος σπουδών όλων των Σχολών και των Τμημάτων, που οδηγούν σε επαγγελματική ειδίκευση στην Κοινωνική Εργασία. Η Διεθνής Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (International Association of Schools of Social Work, I.A. S.S.W.) από κοινού με τη Διεθνή Ομοσπονδία των Κοινωνικών Λειτουργών (IFSW) έχουν θεσπίσει κριτήρια για την εκπαίδευση Κ. Ε. και έχουν καθορίσει συγκεκριμένες προδιαγραφές και προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή της πρακτικής άσκησης, που δίδουν διεθνώς αναγνωρισμένο επαγγελματικό τίτλο - άδεια άσκησης του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού (Κ.Λ.), (Professional Social Work Qualification). Η οριστικοποίηση των κριτηρίων αυτών έγινε στη διεθνή διάσκεψή τους που πραγματοποιήθηκε στην Αδελαΐδα της Αυστραλίας το 2004¹. Έκτοτε τα Προγράμματα Σπουδών, που

¹ Βλ. IASSW (2005) *Global Qualifying Standards for Social Work Education and Training*, στον ιστότοπο:

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

οδηγούν σε άδεια άσκησης του επαγγέλματος του Κ.Λ., τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και διεθνώς, έχουν εναρμονιστεί με τα προαναφερθέντα κριτήρια αλλά και με την οδηγία της Συνθήκης της Μπολόνια. **Η διάρκεια της ΠΑ έχει οριστεί σε διακόσιες (200) εργάσιμες ημέρες σε τουλάχιστον δυο διαφορετικούς τομείς εφαρμογής της Κ. Ε., π.χ. 100 ημέρες σε τομέα εκπαίδευσης και 100 σε τομέα υγείας, τηρώντας το ωράριο λειτουργίας του εκάστοτε κέντρου πρακτικής άσκησης- κοινωνικής υπηρεσίας και τις επίσημες γι' αυτήν αργίες.** Η ΠΑ συνοδεύεται από εποπτεία μιας τουλάχιστον διδακτικής ώρας την εβδομάδα καθ' όλη τη διάρκεια της Π. Α.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πιστοποίησης της Ποιότητας Εκπαίδευσης (European Network of Quality Assurance of Social Professors, ENQASP), σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (European Association Schools of Social Work, EASSW) έχει καθορίσει κριτήρια ποιότητας για την αξιολόγηση των σπουδών κοινωνικής εργασίας στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ευρώπης². Η τήρηση των παραπάνω για την αξιολόγηση της επάρκειας των σπουδών και για τις γενικές και ειδικές ικανότητες που πρέπει να χαρακτηρίζουν τους αποφοίτους για τη χορήγησή της, εξασφαλίζει την αμοιβαία αναγνώριση των αδειών άσκησης επαγγέλματος διεθνώς και μεταξύ των κρατώ-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η λειτουργία μια κοινωνικής υπηρεσίας και εν γένει ενός φορέα κοινωνικής πολιτικής ως πλαισίου Π.Α. για ασκούμενους κοινωνικούς λειτουργούς εκλαμβάνεται ως μέρος του έργου του με οφέλη για τον ίδιο. Αποκτά κίνητρα για αξιολόγηση των

www.ifsw.org/cm_data/GlobalSocialWorkStandards2005.pdf. Επίσης, την απόδοσή τους στην ελληνική γλώσσα: *Διεθνές αποδεκτοί κανόνες για την εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών* (Καρπέτης, 2005) στον ιστότοπο :

<http://www.teiath.gr/seyp/socialwork/articles.php?id=8317&lang=el>

² Το European Network of Quality Assurance of Social Professors (ENQASP) συγκροτήθηκε το 2002 από τους φορείς: European Association Schools of Social Work (EASSW), Formation of European Social Educator Training (FESET), Federation International Committee Educators (FICE), International Association of Social Educators (AIEJI), και An alumni organization of European joint Master Programs. Βλ. <http://www.enqasp.org>.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

προγραμμάτων, ή για δοκιμή πιλοτικών προσεγγίσεων και για έρευνα η οποία εκβάλει στη βελτίωση των υπηρεσιών, που παρέχει. Η συνεργασία με το Πανεπιστήμιο μπορεί να λειτουργήσει υποστηρικτικά για το σχεδιασμό προγραμμάτων πιλότων και για τη διεξαγωγή ερευνών και μελετών των πεδίων δράσης και παρέμβασης του φορέα ΠΑ. Η άμεση συνεργασία με επιστήμονες ειδικευμένους στα αντικείμενα των προγραμμάτων που ο φορέας εφαρμόζει και στο έργο των επαγγελματιών που απασχολεί, δίδει δυνατότητες για αναβάθμιση της λειτουργίας του και για βελτίωση της αποδοτικότητάς του. Ενδεικτική της παραπάνω θέσης είναι η Σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, "η πρακτική εκπαίδευση είναι βασικό μέρος της κατάρτισης των Κοινωνικών Λειτουργών και οι Κυβερνήσεις θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους οργανισμούς και τους υεσμούς να συμβάλουν σ' αυτήν την κατάρτιση παρέχοντας διευκολύνσεις οι οποίες να επιτρέπουν στους φοιτητές να εργάζονται στην πράξη υπό εποπτεία", (απόφαση 67/16/29-6-1967, σελ. 8).

Η λειτουργία της Π.Α., προϋποθέτει την ανάπτυξη στενής και μόνιμης συνεργασίας μεταξύ του Πανεπιστημίου, των εποπτών και των κοινωνικών υπηρεσιών, που αναλαμβάνουν να λειτουργήσουν ως Κέντρα Πρακτικής Άσκησης. Ασφαλώς το γεγονός ότι οι εν λόγω κοινωνικές υπηρεσίες και κοινωνικές δομές υπάγονται σε ένα μεγάλο αριθμό Υπουργείων και σε ποικίλους κεντρικούς φορείς, στελεχώνονται από κοινωνικούς λειτουργούς ποικίλης ειδίκευσης και ποικίλων βαθμίδων υπαλληλικής ιεραρχίας, ενώ οι επόπτες (συνήθως εξωτερικοί συνεργάτες του Τμήματος) φέρουν διαφορετικές αντιλήψεις, θεωρήσεις και επαγγελματικές εμπειρίες, αποτελούν στοιχεία τα οποία εμπλουτίζουν την ΠΑ. Ωστόσο, η εποικοδομητική αξιοποίηση τους καθιστά αναγκαία την ύπαρξη ενός ευέλικτου αλλά συγκεκριμένο πλαίσιο στόχων, αρχών, προσδοκιών και προσεγγίσεων αποδεκτού από όλους τους συμβαλλόμενους. Στόχος του παρόντα Οδηγού ΠΑ είναι η αποσαφήνιση των στόχων, του περιεχομένου και των κριτηρίων πραγματοποίησής της, που έχουν εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Δ.Π.Θ. και περιληφθεί στον Οδηγό Σπουδών (<https://sw.duth.gr/>)

**1. «Πρακτική Άσκηση στις εφαρμογές και την έρευνα της
Κοινωνικής Εργασίας» στο ΔΠΘ**

Η ΠΑ είναι μάθημα ενταγμένο στον Οδηγό Σπουδών³, στην ομάδα των υποχρεωτικών μαθημάτων.

Λειτουργεί συστηματικά σε συνεργασία με το σύνολο των κοινωνικών υπηρεσιών στην περιοχή της Θράκης. Σταδιακά στενή συνεργασία έχει αναπτυχθεί με πλήθος κοινωνικών υπηρεσιών και φορέων σε άλλες πόλεις και νησιά της Ελλάδος, καθώς και στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη), όπου, υπό προϋποθέσεις, δίνεται η δυνατότητα πραγματοποίησης της ΠΑ II, για όσους φοιτητές το επιθυμούν (βλ. και στη συνέχεια του Οδηγού).

Η Π.Α. αναπτύσσεται και στο πλαίσιο ειδικών προγραμμάτων και δράσεων που σχεδιάζει και αναπτύσσει το Εργαστήριο Κοινωνικής Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής, το οποίο στοχεύει στην κάλυψη εκπαιδευτικών και ερευνητικών αναγκών του Τμήματος (ΥΑ 60074/ ΦΕΚ 1005 Τ. Β' /6.7.2004). Επίσης οργανώνει θεωρητικά σεμινάρια, βιωματικά εργαστήρια για τους ασκούμενους, καθώς και ημερίδες με τη δική τους συμβολή.

Η δομή της ΠΑ και εποπτείας παρακολουθεί και αναπροσαρμόζεται στις τρέχουσες κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις, που σε μεγάλο βαθμό διαμορφώνουν τους διαθέσιμους πόρους και δομές ΠΑ (όπως, για παράδειγμα, η αποψίλωση του προσωπικού ή/και το κλείσιμο αρκετών κοινωνικών δομών, αλλά και η πιο πρόσφατη λειτουργία αρκετών προγραμμάτων την περίοδο της κοινωνικοοικονομικής κρίσης, όπως τα ΤΟΜΥ ή τα Κέντρα Κοινότητας). Ωστόσο, οι εξελίξεις των σπουδών κοινωνικής εργασίας σε διεθνές επίπεδο και τα διεθνή κριτήρια για την εκπαίδευση των ΚΛ, παραμένουν οι βασικές παράμετροι που διαμορφώνουν τη δομή και τη φιλοσοφία της ΠΑ.

Η Πρακτική Άσκηση (ΠΑ) των φοιτητών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας ορίζεται σε δυο κύκλους με διάρκεια διακοσίων (200) ημερών, οι οποίες κατανέμονται σε 100 ημέρες στο Ε' εξάμηνο και

³ Βλ <https://sw.duth.gr/>

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

100 ημέρες στο Η' εξάμηνο με καθημερινή συχνότητα και το ωράριο που ισχύει σε κάθε φορέα ΠΑ. Ωστόσο το ωράριο παρουσίας του ασκούμενου / της ασκούμενης στον φορέα/την υπηρεσία δεν μπορεί να είναι μικρότερο από έξι (6) ώρες την ημέρα.

Στις 100 ημέρες προσμετρούνται εκείνες κατά τις οποίες διεξάγονται σεμινάρια προετοιμασίας και εκπαίδευσης στην πρακτική άσκηση, και τα Εργαστήρια (work-shops): "Ειδικά Θέματα Μεθόδων και Τεχνικών Παρέμβασης" και "Ειδικά Θέματα τεκμηριωμένης και κλινικής πρακτικής", όπως προβλέπονται από το Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος και οργανώνονται από το Γραφείο ΠΑ. Σε αυτά, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνονται ενότητες που αφορούν τη δεοντολογία, τον κριτικό αναστοχασμό, τη διαγνωστική εκτίμηση, δεξιότητες σύνταξης εκθέσεων, κοινωνικών ιστορικών, κ.ά.

Η ΠΑ υποστηρίζεται και αξιολογείται από Εποπτεία μιας τουλάχιστον διδακτικής ώρας την εβδομάδα, καθ' όλη τη διάρκειά της.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τις ECTS οι δύο κύκλοι ΠΑ διαρθρώνονται ως εξής:

Πρακτική Άσκηση I: 8 ECTS

Εποπτεία I: 3 ECTS

Ειδικά Θέματα Μεθόδων και Τεχνικών Παρέμβασης: 4 ECTS

Πρακτική Άσκηση II: 15 ECTS

Εποπτεία II: 7 ECTS

Ειδικά Θέματα Τεκμηριωμένης και Κλινικής Πρακτικής: 8 ECTS

Για τους φοιτητές εισαγωγής έως το ακαδ έτος 2018-2019 ισχύουν τα μαθήματα κριτήρια που ίσχυαν και στο ΤΚΔΠΕ προκειμένου ένας φοιτητής να συμμετέχει στον πρώτο κύκλο ΠΑ. Συγκεκριμένα για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2011 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1) Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας I, (3) Κοινοτική Εργασία, και (4) Μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας. Για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2012-2014 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1) Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας I, (3) Θεωρία Κοινωνικής Εργασίας, και (4) Μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας. Για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2015-2018 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1)

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Κοινοτική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας και Συμβουλευτική, και (3) Θεωρία Κοινωνικής Εργασίας.

Ωστόσο, από το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 και εφεξής, απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή ενός φοιτητή στον πρώτο κύκλο ΠΑ αποτελεί η επιτυχής εξέταση του σε τέσσερα (4) μαθήματα: (1) Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας, (2) Κοινωνική Εργασία με Ομάδες, (3) Κοινοτική Κοινωνική Εργασία και (4) Θεωρίες Κοινωνικής Εργασίας. Με στόχο την ομαλή ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών και δεδομένης της υποχρέωσης του Τμήματος να δίδει την ευκαιρία σε όλους τους φοιτητές να παρακολουθήσουν τα μαθήματα του εξαμήνου τους, στην περίπτωση που κάποιος φοιτητής περάσει με καθυστέρηση τα προαναφερθέντα μαθήματα κριτήρια, ο επόμενος προσφερόμενος χρόνος συμμετοχής του στον πρώτο κύκλο πρακτικής άσκησης (ΠΑ I) είναι το 8^ο εξάμηνο ή οποιοδήποτε εξάμηνο μετά από αυτό. Ομοίως, οι φοιτητές που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erasmus, θα πρέπει να πραγματοποιούν την ΠΑ I στο χειμερινό εξάμηνο του 3^{ου} έτους και αντίστοιχα την ΠΑ II στο εαρινό εξάμηνο του 4^{ου} έτους. Εξαιρέσεις σε όλες τις προαναφερθέντες περιπτώσεις γίνονται εξαιρετικά σπάνια για πολύ σοβαρούς λόγους, τους οποίους αξιολογεί κατά περίπτωση και κατόπιν (έγκαιρου –πριν την έναρξη του εξαμήνου) σχετικού αιτήματος η ΣΕΠΑ και εγκρίνει η Γενική Συνέλευση του Τμήματος.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή ενός φοιτητή στο δεύτερο κύκλο πρακτικής άσκησης (ΠΑII) αποτελεί η επιτυχής ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου πρακτικής άσκησης (ΠΑ I).

Οι υπόχρεοι Π.Α. I μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πλαισίων από τους τομείς προσχολικής αγωγής, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, όπου συνήθως αξιοποιούνται οι εφαρμογές της γενικής κοινωνικής εργασίας (π.χ. ΚΑΠΗ, πρόνοια, ειδική αγωγή, παιδικοί σταθμοί, εκπαίδευση, κ.ά.) και τα οποία εδρεύουν στην περιοχή της Θράκης.

Οι υπόχρεοι Π.Α. II μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πλαισίων από τους τομείς εξαρτήσεων, ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης και παραβατικότητας, όπου συνήθως αξιοποιούνται περισσότερο εξειδικευμένες εφαρμογές της Κ.Ε. Σε αυτόν τον κύκλο ΠΑ, οι

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

φοιτητές μπορούν να επιλέξουν πλαίσια και εκτός της Θράκης, εφόσον το Τμήμα διαθέτει επαρκείς πόρους για την πραγματοποίηση εποπτειών και σε άλλες περιοχές εκτός της Κομοτηνής. Ωστόσο, οι υπόχρεοι Π.Α. II ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ επιλέξουν πλαίσιο ΠΑ που υπάγεται στον τομέα όπου είχαν πραγματοποιήσει Π.Α. I.

Η ΠΑ I πραγματοποιείται αποκλειστικά στην περιοχή της Θράκης και αυτό ισχύει για όλους τους φοιτητές ανεξαιρέτως, για το λόγο ότι οι φοιτητές αυτοί οφείλουν να παρακολουθούν και τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος. Υπερτεταρτοείς φοιτητές μπορούν να εξαιρεθούν από την υποχρέωση αυτή εφόσον συντρέχουν πολύ σοβαροί λόγοι και εφόσον έχουν ολοκληρώσει τον κύκλο μαθημάτων των Ε και ΣΤ εξαμήνων. Οι λόγοι αυτοί εξετάζονται από τη ΣΕΠΑ και εγκρίνονται από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας. **Επίσης, πιθανή εξαίρεση αποτελούν οι φοιτητές εισαγωγής 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019, εφόσον ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:**

- α) έχουν εξεταστεί επιτυχώς στα μαθήματα κριτήρια
- β) το επιθυμούν (υποβολή σχετικής αίτησης στο Γραφείο ΠΑ)
- γ) ο αριθμός του συνόλου των φοιτητών που αναμένεται να πραγματοποιήσουν ΠΑ I σε ένα εξάμηνο υπερβαίνει τις δυνατότητες του Τμήματος για την τοποθέτηση όλων στη Θράκη και
- δ) το Τμήμα δύναται να ικανοποιήσει το αίτημά τους, από την άποψη ύπαρξης πλαισίων και πόρων για την πραγματοποίηση εποπτείας.

Επίσης, μολονότι η ολοκλήρωση των δύο κύκλων της ΠΑ (ΠΑ I και ΠΑ II) προϋποθέτει την παρέλευση τουλάχιστον δύο (2) ακαδημαϊκών ετών από τη στιγμή έναρξης της, οι φοιτητές εισαγωγής 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019, δύνανται να ολοκληρώσουν την ΠΑ σε δύο, συνεχόμενα εξάμηνα, εφόσον:

- α) έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την ΠΑ I στο 8^ο ή και μεγαλύτερο εξάμηνο (βλ υποχρέωση του Τμήματος να δώσει τη δυνατότητα στους φοιτητές του να διδαχθούν τα μαθήματα του εξαμήνου τους)

**β) το επιθυμούν (υποβολή σχετικής αίτησης στο Γραφείο ΠΑ)
και**

γ) το Τμήμα δύναται να ικανοποιήσει το αίτημα τους, από την άποψη ύπαρξης πλαισίων και πόρων για την πραγματοποίηση εποπτείας.

1.α. Το βασικό πλαίσιο

Η ΠΑ διεξάγεται σε τουλάχιστον δυο διαφορετικούς τομείς εφαρμογής της Κ. Ε. Κάθε φοιτήτρια και κάθε φοιτητής στη διάρκεια της πρακτικής άσκησης της/ του τοποθετείται σε τουλάχιστον δυο διαφορετικούς τομείς άσκησης της κοινωνικής εργασίας. Παράδειγμα, 100 ημέρες σε τομέα πρόνοιας και 100 στον τομέα υγείας. Ύστερα από ένα εξάμηνο σε μια κοινωνική υπηρεσία ή πιλοτικό πρόγραμμα που ανήκει στον τομέα της πρόνοιας π.χ. σε Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου, τοποθετείται στον τομέα της υγείας π.χ. σε Νοσοκομείο, ή στον τομέα της Δικαιοσύνης π.χ. στην υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, ή σε ένα πιλοτικό πρόγραμμα κοινοτικής ανάπτυξης σε κάποιο συνεργαζόμενο Δήμο.

Η Π.Α. I (τρίτου έτους) διεξάγεται συνήθως σε πλαίσια των τομέων πρόνοιας, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, όπου κυρίως αξιοποιούνται οι εφαρμογές της γενικής κοινωνικής εργασίας – ολιστικά μοντέλα παρέμβασης- (π.χ. ΚΑΠΗ, πρόνοια, παιδικοί σταθμοί, κ.ά.) και τα οποία εδρεύουν στην περιοχή της Θράκης.

Η Π.Α. II (τέταρτου έτους) διεξάγεται συνήθως σε πλαίσια των τομέων εξαρτήσεων, εκπαίδευσης, ψυχικής υγείας και παραβατικότητας, όπου κυρίως αξιοποιούνται περισσότερο εξειδικευμένες εφαρμογές της Κ.Ε. και τα οποία μπορεί να εδρεύουν σε πόλεις και νησιά πανελλήνιως, καθώς και στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (ύστερα από εισήγηση της ΣΕΠΑ για την πλήρωση κριτηρίων ΠΑ και πρόσβαση σε εποπτεία).

Οι ασκούμενες φοιτήτριες και οι ασκούμενοι φοιτητές εργάζονται στο χώρο της επιλεγμένης κοινωνικής υπηρεσίας, τηρώντας το ωράριο λειτουργίας της και τις επίσημες για αυτήν αργίες. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, το ωράριο τους δεν μπορεί να είναι μικρότερο των έξι ωρών ημερησίως.

ΑΥΣΤΗΡΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ είναι :

- Η τακτική, συστηματική παρουσία και η ενεργός συμμετοχή του/της ασκούμενου/νης στο κέντρο Π.Α. Περιπτώσεις υπέρβασης του **ορίου των δυο (2) δικαιολογημένων απουσιών από την πρακτική και μιας (1) δικαιολογημένης απουσίας από την επόπτεια**, εξετάζονται από τη Συντονιστική Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης (ΣΕΠΑ, βλ και στη συνέχεια του Οδηγού ΠΑ), η οποία λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα.
- Η αυστηρή τήρηση της δεοντολογίας του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού. Τυχόν παράβαση κανόνα/κανόνων της δεοντολογίας εξετάζεται από την ΣΕΠΑ, η οποία λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα.
- Η εκπόνηση και εντός προθεσμίας⁴ υποβολή των εργασιών που ανατίθενται από τον επόπτη και της εκάστοτε τελικής εργασίας ΠΑ I , ή ΠΑ II (βλ. Οδηγό Συγγραφής της τελικής εργασίας ΠΑ I και ΠΑ II).

1.β. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της ΠΑ είναι ατομική, συνεχής (όχι μόνο στη λήξη του εξαμήνου), αμοιβαία διαδικασία μεταξύ αξιολογητή και αξιολογούμενου-ασκούμενου και αποτελεί κίνητρο για ανάπτυξη και βελτίωση του δεύτερου. Βασίζεται σε συγκεκριμένους τομείς αξιολόγησης που σχετίζονται με τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις στην επαγγελματική πρακτική της κοινωνικής εργασίας. σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα και πρακτικές. Ο «ατομικός φάκελος έργου εμπειρίας» απαρτίζεται από διακριτές ενότητες τις οποίες συμπληρώνει ο εκπαιδευτής, ο ίδιος ο φοιτητής (αυτοαξιολόγηση) και ο επόπτης. Οι ενότητες του εκπαιδευτή και του επόπτη συντάσσονται ύστερα από συζήτηση με τον ασκούμενο, και ολοκληρώνονται με επισημάνσεις και προτάσεις για βελτίωση αλλά

⁴ Η ημερομηνία τελικής παράδοσης της τελικής εργασίας καθορίζεται από την/τον επιστημονικά υπεύθυνο της ΠΑ και συνήθως ορίζεται το τελευταίο δεκαήμερο πριν τη λήξη του εξαμήνου.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

και για την επάρκεια του φορέα να λειτουργεί ως κέντρο ΠΑ. (βλ. κεφ. 8 στον παρόντα Οδηγό ΠΑ- εποπτείας).

Η τελική βαθμολογία εξάγεται από τη συνεκτίμηση της απόδοσης, όπως προκύπτει από τις αξιολογήσεις του επόπτη, του εκπαιδευτή και του ίδιου του ασκούμενου. Ασκούμενος που δεν προάγεται σε μία φάση Π.Α. (π.χ. I ή II) τοποθετείται ξανά για πλήρη περίοδο.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Π. Α.

Ο σκοπός της ΠΑ-εποπτείας θα μπορούσε να συνοψιστεί ως εξής:

α) εξοικείωση των ασκούμενων με τις αρχές, τη μεθοδολογία

- της K.E.
- της κοινωνικής έρευνας, και
- του σχεδιασμού, ανάπτυξης και αξιολόγησης παρεμβάσεων και προγραμμάτων

β) υιοθέτηση επαγγελματικής στάσης και ανάπτυξη της ικανότητας να χρησιμοποιούν τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας

γ) απόκτηση δεξιοτήτων εκτίμησης, παρέμβασης και αποτίμησης/αξιολόγησης της έκβασής της, οι οποίες είναι κοινές και απαραίτητες, ανεξάρτητα από τη φύση των αναγκών και προβλημάτων, τα χαρακτηριστικά των απευθυνόμενων-εξυπηρετούμενων (άτομα, σχήματα οικογένειας, μικρές ή μεγάλες ομάδες και κοινότητες ή οργανισμοί), τη θεωρητική προσέγγιση ή το είδος της παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού και σε περισσότερους του ενός τομέα άσκησης της κοινωνικής εργασίας (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική φροντίδα-πρόνοια, δικαιοσύνη, κ.ά.)

δ) εξοικείωση με τις τεχνικές συνέντευξης και διεξαγωγής συμβουλευτικής κοινωνικής εργασίας σε άτομα, οικογένειες, και ομάδες.

ε) ανάπτυξη της ικανότητας να κάνει αναστοχαστικές και κριτικές παρατηρήσεις σε διλήμματα που αφορούν πτυχές της ισχύουσας κοινωνικής πολιτικής όπως, οι ελλειμματικές πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας σε συνάρτηση με τις διευρυνόμενες κοινωνικές ανισότητες, τα όρια της δεοντολογίας του επαγγέλματος, κ.ά.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

στ) ανάπτυξη ικανότητας των φοιτητών/τριών να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν παρεμβάσεις στο χώρο του σχολείου (παιδαγωγικά project), οι οποίες θα αποτελούν ομαδο-κεντρικές δράσεις κοινωνικής παιδαγωγικής ή/και κοινωνικο-πολιτισμικής εμψύχωσης με παιδιά, εφήβους, ή/και ενηλίκους.

Στους σκοπούς της ΠΑ συμπεριλαμβάνεται και η εξοικείωση των ασκούμενων φοιτητών με τη γραπτή αποτύπωση του σχεδιασμού, της ανάπτυξης και της αποτίμησης παρεμβάσεων και προγραμμάτων, διαδικασιών παροχής υπηρεσιών καθώς και του έργου τους στη διάρκεια της ΠΑ (ιστορικά, εκθέσεις εμπειρογνωμοσύνης και παραπομπής, συνεδρίες με άτομα, ομάδες, οικογένειες, σχολεία ή κοινοτικά συμβούλια).

Οι ασκούμενοι αναμένεται να αποκριθούν στα παρακάτω:

- υποβολή κατά την τοποθέτηση Βιογραφικού Σημειώματος- EUROPASS
- καθημερινή ενημέρωση του Ημερολόγιου ΠΑ τους
- σύνταξη εκθέσεων από συνεδρίες που διεξάγουν οι ίδιοι ή παρακολουθούν
- σύνταξη και ανάλυση (τουλάχιστον) τεσσάρων κοινωνικών ιστορικών
- εκπόνηση επιμέρους εργασιών που τους ανατίθενται από τον επόπτη/ την επόπτρια,
- εκπόνηση της τελικής εργασίας του εκάστοτε κύκλου ΠΑ, (βλ. Οδηγό Συγγραφής της τελικής εργασίας)

2.α. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Οι στόχοι της Π. Α. και οι προσδοκίες από κάθε ασκούμενο εξειδικεύονται και διαβαθμίζονται ανάλογα με το επίπεδο των σπουδών του. Για παράδειγμα, ο ασκούμενος ΠΑ I, αρχικά, παίρνει μέρος ως παρατηρητής σε συνεδρίες του εκπαιδευτή του στην υπηρεσία ή σε κατ' οίκον επίσκεψη (συμμετοχική παρατήρηση). Ωστόσο, προοδευτικά μπορεί και πρέπει να συμμετέχει ενεργά σε προσχεδιασμένες και με σαφή στόχο δράσεις. Στη δε ΠΑ II συνεργάζεται σε σύνθετες - περίπλοκες παρεμβάσεις και προχωρά

Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής Εργασίας στο ΔΠΘ

στην ανάληψη συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων και καθηκόντων, αντίστοιχες με το επίπεδο της εκπαίδευσης του. Η θεωρητική και η βιωματική επεξεργασία των πληροφοριών που παίρνει ή των προβλημάτων που χειρίζεται γίνεται κυρίως στην εποπτεία και σε ομάδες εργασίας.

Οι ασκούμενοι ενθαρρύνονται να μετέχουν σε σεμινάρια και workshops συναφούς θεματολογίας με το αντικείμενο της ΠΑ, τα οποία λειτουργούν συμπληρωματικά αλλά και ανεξάρτητα⁵ από το ατομικό πρόγραμμα Π. Α. τους.

Η Πρακτική Άσκηση περιλαμβάνει την εμπλοκή των ασκούμενων στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή έρευνας. Κάθε ασκούμενη/ ασκούμενος ή ομάδα ασκούμενων (κατ' ανώτερο όριο τετραμελής) αναλαμβάνει μια ερευνητική εργασία - μελέτη ή διεξάγει ένα μέρος ή μια φάση από μια έρευνα που βρίσκεται σε εξέλιξη στο Τμήμα. Τα θέματα των ερευνητικών εργασιών σχετίζονται άμεσα με το αντικείμενο και τα προγράμματα της κοινωνικής υπηρεσίας- προγράμματος και με τους προβληματισμούς που αναπτύσσουν στη διάρκεια της άσκησης σ' αυτήν. Παράδειγμα η μελέτη συγκεκριμένων εφαρμογών μιας υπηρεσίας ή των διαδικασιών εκτίμησης αναγκών ή η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων ενός προγράμματος, κ.α.

Οι γενικοί στόχοι της Π. Α. είναι:

1. η γνωριμία με το έργο του κοινωνικού λειτουργού στο συγκεκριμένο πλαίσιο εργασίας
2. η κατανόηση του οργανωτικού πλαισίου και της φιλοσοφίας που διέπει την ισχύουσα Κοινωνική Πολιτική και τις παροχές που προβλέπει στον αντίστοιχο τομέα (όπου ανήκει ή εντάσσεται κάθε κέντρο πρακτικής άσκησης)
3. η άμεση σύνδεση των διεπιστημονικών θεωρητικών γνώσεων των ασκούμενων με τη συστηματική εμπειρία εφαρμογής,

⁵ Αυτά προσφέρονται σε τακτές ώρες στη διάρκεια του εξαμήνου, οι οποίες δεν συμπίπτουν με το ωράριο της πρακτικής, της εποπτείας ούτε με τις ώρες διδασκαλίας άλλων μαθημάτων, τα οποία θα πρέπει να παρακολουθήσουν οι ασκούμενοι φοιτητές.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

4. η μεταφορά της θεωρίας στην πράξη και η επαφή τους με τις «πραγματικές» συνθήκες λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών και εργασίας των επαγγελματιών κοινωνικών λειτουργών
5. η εμπέδωση των αρχών, των εννοιών και των στόχων της κοινωνικής εργασίας και η αναγνώριση των κριτηρίων επιλογής μεταξύ των προτύπων άσκησής της ανάλογα με το είδος, τη βαρύτητα και την πολυπλοκότητα των κοινωνικών προβλημάτων, που διαχειρίζεται το πρόγραμμα ή ο φορέας
6. η εμβάθυνση στις ειδικές γνώσεις της κοινωνικής εργασίας και των άλλων επιστημών, τις οποίες απαιτούν τα αντικείμενα του κέντρου ΠΑ και οι δράσεις των ειδικοτήτων που το στελεχώνουν (διεπιστημονική συνεργασία). Ο προσδιορισμός των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι απευθυνόμενοι, οι εξυπηρετούμενοι και η κοινότητα αναφοράς τους
7. η άμεση γνώση σχετικά με το εύρος και την πολυπλοκότητα των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων, όπως φθάνουν σε μια Κοινωνική Υπηρεσία (συχνότητα, ένταση, κλπ.) το οργανωτικό και το λειτουργικό πλαίσιο της πρόληψης ή και της αντιμετώπισής τους (διαδικασίες υποδοχής, μέθοδοι, αποδόσεις).
8. η άμεση επαφή με τη διαδικασία σύνδεσης των εξυπηρετουμένων (ατόμων, οικογενειών, ομάδων, κοινοτήτων και οργανισμών) με τα ισχύοντα συστήματα πόρων, παροχής υπηρεσιών καθώς και ευκαιριών για ανάπτυξη.
9. η απόκτηση και η καλλιέργεια των απαραίτητων για το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας, κριτικής σκέψης και της ικανότητας για συζήτηση εναλλακτικών και αντίθετων απόψεων.
10. η διαχείριση της πολυπλοκότητας και της αλληλεξάρτησης των κοινωνικών με τους πολιτιστικούς και τους συναισθηματικούς

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

παράγοντες. Η διάκριση και η ιεράρχηση των στόχων της παρέμβασης και της δράσης του κοινωνικού λειτουργού.

11. η απόκτηση εμπειρίας στο σχεδιασμό προγραμμάτων κοινωνικής εργασίας, στην αποτίμηση της αποτελεσματικότητας τους ή στην αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής παρεμβάσεων (π.χ. ένα δίκτυο κ.α.).
12. η ανάπτυξη πρωτοβουλίας, αυτογνωσίας και επαγγελματικής ευθύνης.
13. η δοκιμή και η επισήμανση της σημασίας των κανόνων Δεοντολογίας στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης κοινωνικού λειτουργού – εξυπηρετούμενου και της συνεργασίας του με τις άλλες ειδικότητες.
14. η εξοικείωση στη συλλογή, την καταγραφή και την αξιολόγηση στοιχείων κοινωνικού ιστορικού και την καταγραφή της πορείας καθώς και στην αξιολόγηση της έκβασης των παρεμβάσεων.
15. η εξοικείωση στη σύνταξη κειμένων και εκθέσεων παραπομπής.
16. η συμμετοχή στη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας (συνεδριάσεις προσωπικού, συζητήσεις περιπτώσεων κ.α.).
17. Ο σχεδιασμός και υλοποίηση παιδαγωγικών πρότζεκτ στο χώρο του σχολείου ή μιας κοινωνικής δομής.
18. Η ευαισθητοποίηση των μαθητών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης ενάντια στις διακρίσεις, τον εκφοβισμό και τη σεξουαλική παρενόχληση και η εκπαίδευση για τα Δικαιώματα του παιδιού, τον κοινωνικό ρατσισμό, την αποτροπή ρητορικής βίας και μίσους και τις ίσες ευκαιρίες.

2.β. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Π.Α. I

Η αρχική φάση της πρακτικής άσκησης I, συνιστά περίοδο γνωριμίας με το πλαίσιο πρακτικής άσκησης, ενώ ο ρόλος του ασκούμενου θα μπορούσε να περιγραφεί ως αυτός του «προσεχτικού, ενεργού παρατηρητή και συλλέκτη πληροφοριών και μηνυμάτων». Αποκτά την ικανότητα να διακρίνει και να αναγνωρίζει τα κοινωνικά προβλήματα που υποδέχεται το κέντρο πρακτικής άσκησης, τα προγράμματα και τη θέση – σχέση του στο υφιστάμενο σύστημα κοινωνικών υπηρεσιών. Επίσης ευαισθητοποιείται στην επισήμανση των δεξιοτήτων επικοινωνίας – συνεργασίας που διαθέτει ο ίδιος, και εκείνες που θα χρειαστεί να αναπτύξει, ή να επαυξήσει προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του επαγγέλματός του Κ.Λ. στο μέλλον. Στην ευόδωση των προαναφερθέντων στόχων συμβάλουν, για παράδειγμα, η συμμετοχή του στη διεξαγωγή συνεντεύξεων και τη λήψη κοινωνικού ιστορικού, στη σύνταξη εκθέσεων, κ.ά. Μολονότι η περίοδος αυτή είναι απαραίτητη και κρίσιμη για την εκπαίδευση του φοιτητή στις εφαρμογές της ΚΕ, σύντομα θα πρέπει να του δοθεί η δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά σε προσχεδιασμένες και με σαφή στόχο δράσεις, που θα του δώσουν τη δυνατότητα να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας με τους χρήστες των υπηρεσιών, υπό τη στενή καθοδήγηση και υποστήριξη τόσο του εκπαιδευτή, όσο και του επόπτη.

Οι κύριοι στόχοι της φάσης αυτής είναι:

- Η ενημέρωση του ασκούμενου σχετικά με την πολιτική και τη λειτουργία της κοινωνικής υπηρεσίας (δομή, στόχοι και ροή των προγραμμάτων της) και τους ρόλους που αναπτύσσουν οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί και τα στελέχη άλλων ειδικοτήτων σε αυτήν.
- Η παρατήρηση και η κατανόηση της φιλοσοφίας και των βασικών διαδικασιών λήψης και εφαρμογής των αποφάσεων τόσο για τη

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

γενική λειτουργία, όσο και για τη μεθοδολογία που ακολουθείται και τα μέσα κατά την παροχή των υπηρεσιών (υποδοχή αιτημάτων, λίστα αναμονής, δικαιολογητικά κ.α.).

- Η αξιοποίηση των θεωρητικών γνώσεων για τον εντοπισμό των κοινωνικών αναγκών των εξυπηρετουμένων και του περιβάλλοντός τους.
- Η ανάπτυξη και η καλλιέργεια δεξιοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας με τους χρήστες των υπηρεσιών καθώς και με το προσωπικό (διεπαγγελματική συνεργασία).
- Η αξιοποίηση της θεωρίας και της δεοντολογίας της Κ. Ε. για τη δημιουργία και τη διατήρηση της επαγγελματικής σχέσης.
- Η αναγνώριση της διασύνδεσης του Κέντρου Π.Α. με συναφείς ή άλλους φορείς στην κοινότητα.
- Η εξάσκηση στη συστηματική διερεύνηση και ανάλυση πληροφοριών που αφορούν στους απευθυνόμενους.
- Η εξοικείωση με τη συλλογή στοιχείων, τη συμπλήρωση Κοινωνικού Ιστορικού και την καταγραφή της πορείας της συνεργασίας εξυπηρετούμενου – Κ. Λ. καθώς και με την αξιολόγηση της έκβασης της.
- Η εκμάθηση του τρόπου σύνταξης εκθέσεων, παραπεμπτικών και πιστοποιητικών (περιεκτικές, σαφείς πληροφορίες) που εξασφαλίζουν το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων και των στοιχείων που αφορούν στην ιδιαίτερη κατάσταση του.
- Η αναγνώριση των ατομικών ικανοτήτων και των ενδιαφερόντων του στο πεδίο άσκησης της κοινωνικής εργασίας και η μέσω της δοκιμής και της αξιολόγησης ανάπτυξη και βελτίωση της.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

2. γ. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ Π.Α. II

Στη διάρκεια της ΠΑ II ο ασκούμενος αναμένεται να εξελιχθεί σε κριτικό αναγνώστη, αναλυτή των μηνυμάτων που δέχεται, σε συμμέτοχο στο έργο/ τη δράση του Κέντρου ΠΑ (ικανός να υποδεχθεί, να δώσει πληροφορίες για το πλαίσιο Π. Α., κ.ά.) και σταδιακά σε συνεργάτη του επαγγελματία κοινωνικού λειτουργού και των άλλων στελεχών της υπηρεσίας ή του προγράμματος

Ειδικότερα οι στόχοι της φάσης αυτής είναι:

1. Η σαφής διάκριση των σταδίων της διαδικασίας επίλυσης προβλημάτων (εκτίμηση, σχεδιασμός, διαμόρφωση συμφωνίας με τον απευθυνόμενο για το είδος της παρέμβασης, παρέμβαση, αξιολόγηση, σταθεροποίηση, λήξη, μεταπαρακολούθηση) και η γνώση του περιεχομένου και των στόχων κάθε σταδίου χωριστά.
2. Η συνειδητή επιλογή και χρήση των μεθόδων προσέγγισης των εξυπηρετουμένων που απευθύνονται στη συγκεκριμένη Υπηρεσία.
3. Η γνωριμία με τις "αόρατες" πτυχές της οργάνωσης (τυπικές, άτυπες, εθιμοτυπικές λειτουργίες) και με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού των προγραμμάτων της.
4. Η ανάλυση και η αξιολόγηση πραγματικών δεδομένων και η σύνθεση των συμπερασμάτων που προκύπτουν απ' αυτήν.
5. Η κατανόηση της διάστασης, της σημασίας και των δυσκολιών της διεπιστημονικής συνεργασίας στην πράξη.
6. Η εμβάθυνση στην ανάλυση και την ερμηνεία των κοινωνικών προβλημάτων.
7. Η ενεργός προσπάθεια του ασκούμενου για την απόκτηση αυτογνωσίας και αυτοέλεγχου.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

8. Η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά και ερευνητικά προγράμματα και η ανάληψη ερευνητικών ευθυνών.
9. Η σταδιακή αυτονόμησή του ασκούμενου/ της ασκούμενης από τον επόπτη/ την επόπτρια ΠΑ.
10. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση παιδαγωγικών πρότζεκτ στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά και στην κοινότητα, αξιοποιώντας σύγχρονα μεθοδολογικά εργαλεία της Κοινωνικής Εργασίας, αλλά και της Κοινωνικής Παιδαγωγικής.

3. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Ο σχεδιασμός, η οργάνωση, ο συντονισμός, η συνεχής παρακολούθηση η υποστήριξη καθώς και η αξιολόγηση της Π.Α. στις εφαρμογές και την έρευνα της κοινωνικής εργασίας και εποπτεία (ΠΑ Ι και ΠΑ ΙΙ) είναι αντικείμενο της Συντονιστικής Επιτροπής ΠΑ (ΣΕΠΑ) και του Γραφείου Πρακτικής Άσκησης.

3.α. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ Σ.Ε.Π.Α.

Η Σ.Ε.Π.Α. απαρτίζεται από τον επιστημονικά υπεύθυνο του προγράμματος Π.Α. ως Προέδρου, δύο μέλη ΔΕΠ, την/τον κοινωνικό λειτουργό υπεύθυνο του Γραφείου Πρακτικής και έναν εκπρόσωπο των ασκούμενων φοιτητών. Στην περίπτωση συνεδριάσεων σε χρόνο που οι φοιτητές δεν έχουν εκλέξει ή ορίσει εκπρόσωπο τους, η ΣΕΠΑ συνεδριάζει με τα εναπομείναντα μέλη.

- Ο σχεδιασμός και η επικαιροποίηση της ΠΑ, προκειμένου να είναι εφικτή η εφαρμογή του σε όλα τα Κέντρα Π. Α.
- Η εξειδίκευση των στόχων και του περιεχομένου της Π.Α. σε κάθε τομέα (π.χ. υγεία) και υπηρεσία χωριστά (π.χ. το

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

πρόγραμμα εθελοντών σε ένα Νοσοκομείο) με βάση εκθέσεις των εποπτών⁶ και επικαιροποιημένα στοιχεία που τηρεί το Γραφείο ΠΑ

- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των ενεργειών που απαιτούνται για την ανάπτυξη και τη διατήρηση σχέσεων επικοινωνίας και στενής συνεργασίας με τα Κέντρα Πρακτικής Άσκησης.
- Η αξιολόγηση και η αναθεώρηση των κριτηρίων αναγνώρισης μιας Κοινωνικής Υπηρεσίας ή μιας δομής ως πλαισίου Π.Α.
- Η τήρηση και η αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων επιλογής των εκπαιδευτών Π.Α. μεταξύ των στελεχών των κέντρων πρακτικής άσκησης.
- Ο σχεδιασμός και η αξιολόγηση της υλοποίησης προγραμμάτων επιμόρφωσης των εκπαιδευτών Κ.Λ. σχετικά με τους στόχους, τις κατευθύνσεις, το περιεχόμενο και τη λειτουργία της Π.Α. Στόχος των εν λόγω προγραμμάτων είναι η υιοθέτηση ενιαίας στάσης προς τους ασκούμενους και η παροχή ίσων ευκαιριών από τα ποικίλα κέντρα Π.Α.
- Η παρακολούθηση των διεθνών εξελίξεων σε θέματα Π.Α. στην κοινωνική εργασία και η διατύπωση προτάσεων προς τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος για τη βελτίωσή της.
- Η διατύπωση της τελικής κάθε ακαδημαϊκού έτους έκθεσης αξιολόγησης για την Π.Α. που πραγματοποιήθηκε στη διάρκειά του.

⁶ Οι επόπτες επισκέπτονται τα κέντρα ΠΑ τόσο στην αρχή όσο και κατά τη διάρκεια της τοποθέτησης των ασκούμενων, όπου με βάση τον Οδηγό ΠΑ, τις επιμέρους ιδιαιτερότητες και σε συνεργασία με τον εκπαιδευτή/ τους εκπαιδευτές ΚΛ ορίζουν το αντικείμενο εκπαίδευσης και παρακολουθούν, ενισχύουν και αξιολογούν τη συμβολή του κάθε ασκούμενου.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Η οργάνωση των θεματικών του Εργαστηρίου ειδικών θεμάτων για τους ασκούμενους φοιτητές.
- Η οργάνωση ετήσιας Ημερίδας απολογισμού και συμπερασμάτων των Π.Α. (γενικές διαπιστώσεις, ειδικά θέματα από τη ροή της Π.Α., προτάσεις) με τη συμμετοχή των κοινωνικών λειτουργών και άλλων επαγγελματιών που εμπλέκονται στην υλοποίηση της Π.Α.
- Η εκπόνηση του οικονομικού προϋπολογισμού της Π.Α. (λειτουργικές δαπάνες, αμοιβές, οδοιπορικά κ.α.) και η διαχείριση των ζητημάτων ασφάλειας των ασκουμένων στη διάρκεια της Π.Α.
- Η διαχείριση οποιουδήποτε θέματος προκύπτει στα διάφορα στάδια υλοποίησης του προγράμματος της Π.Α. (σχεδιασμός, τοποθέτηση, συνέχιση στο ίδιο πλαίσιο κ.α.).

3β. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ⁷

Το γραφείο ΠΑ αποτελεί κομβικό σημείο επαφής και συνέργειας όλων των συμβαλλόμενων στην λειτουργία της ΠΑ και εποπτείας.

Είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία της ΠΑ σε εναρμόνιση με τον παρόντα Οδηγού Πρακτικής Άσκησης και Εποπτείας και με τις οδηγίες της Συντονιστικής Επιτροπής Πρακτικής Άσκησης (ΣΕΠΑ), η οποία και εποπτεύει το έργο του. Υπεύθυνος/η του Γραφείου Πρακτικής Άσκησης, είναι ένας/μία έμπειρος/η κοινωνικός/ή λειτουργός.

Λειτουργεί όλες τις εργάσιμες ημέρες και διατηρεί συνεχή επαφή με τους ασκούμενους φοιτητές, τους εκπαιδευτές και τους επόπτες.

⁷ Παναγή Τσαλδάρη 1, Κομοτηνή, ΤΚ, 69100, τηλ και fax : 25310-39440, e-mail: socwork@sw.duth.gr

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Το γραφείο Π.Α. διαθέτει μηχανοργάνωση, διακινεί την απαραίτητη αλληλογραφία και τα έντυπα της ΠΑ (ημερολόγια, συμφωνητικά συνεργασίας, φόρμες καταγραφής έργου και αξιολόγησης, βεβαιώσεις κ.ά.). Προβαίνει σε συστηματική αρχειοθέτηση των εργασιών και των αξιολογήσεων των ασκούμενων.

Οργανώνει και τηρεί αρχεία συμμετοχής των φοιτητών στα Εργαστήρια: Ειδικά θέματα μεθόδων και τεχνικών παρέμβασης και Ειδικά θέματα τεκμηριωμένης και κλινικής πρακτικής.

Διεξάγει τη διαδικασία επιλογής των κέντρων πρακτικής άσκησης, και της τοποθέτησης των φοιτητών σε αυτά. Αποσαφηνίζει τους στόχους, το περιεχόμενο και τους όρους ανάπτυξης και αξιολόγησης του προγράμματος ΠΑ. Βρίσκεται σε διαρκή επαφή τόσο με και τους ασκούμενους και τους επόπτες, όσο και με τους εκπαιδευτές και τις υπηρεσίες.

Παρακολουθεί συστηματικά την ταχτική παρουσία των ασκούμενων στο φορέα ΠΑ και την απόκριση στα καθήκοντα τους, όπως απορρέουν από το έργο του ΚΛ σε αυτόν και τη δεοντολογία του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού.

Τηρεί αρχεία πληροφοριακού υλικού σχετικά με τα προγράμματα και τη λειτουργία κάθε Κέντρου Π. Α. (φυλλάδια, έντυπα, δημοσιεύσεις στον τύπο, κ.ά.).

Εισηγείται τα κέντρα Π.Α. για το προσεχές ακαδημαϊκό έτος με σχετικό υπόμνημα το οποίο υποβάλει στη ΣΕΠΑ την περίοδο από 25 Μαΐου ως 10 Ιουνίου κάθε έτους.

Έργο του είναι και:

- Η έγκαιρη, έγγραφη ενημέρωση των κέντρων Π.Α. με τα ονόματα των υποψηφίων για άσκηση φοιτητών και του επόπτη τους, καθώς και την ακριβή ημερομηνία έναρξης και τη διάρκεια της τοποθέτησής τους.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Η έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση και προετοιμασία των υποψηφίων ασκούμενων σχετικά με τις διαθέσιμες και υπό ανάπτυξη θέσεις Π. Α..
- Η επεξεργασία των δηλώσεων προτίμησης και η κατανομή των ενδιαφερομένων στις προσφερόμενες θέσεις Π.Α.
- Η ανακοίνωση των ημερομηνιών έναρξης και λήξης της άσκησης κάθε εξαμήνου χωριστά, στον πίνακα ανακοινώσεων του Τμήματος.
- Η αναπαραγωγή και η έγκαιρη διακίνηση του σχετικού με την Π.Α. υλικού όπως οι φόρμες εκδήλωσης ενδιαφέροντος, οι φόρμες αξιολόγησης κ.α.).

3. γ. Η ένταξη φοιτητών στην ΠΑ στις εφαρμογές και την έρευνα της κοινωνικής εργασίας

Για τους φοιτητές εισαγωγής έως το ακαδ έτος 2018-2019 ισχύουν τα μαθήματα κριτήρια που ίσχυαν και στο ΤΚΔΠΕ προκειμένου ένας φοιτητής να συμμετέχει στον πρώτο κύκλο ΠΑ. Συγκεκριμένα για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2011 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1) Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας I, (3) Κοινοτική Εργασία, και (4) Μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας. Για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2012-2014 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1) Εισαγωγή στην Κοινωνική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Κοινωνικής Έρευνας I, (3) Θεωρία Κοινωνικής Εργασίας, και (4) Μεθοδολογία της Κοινωνικής Εργασίας. Για τους φοιτητές εισαγωγής έως 2015-2018 τα μαθήματα κριτήρια είναι: (1) Κοινοτική Εργασία, (2) Μεθοδολογία Γενικής Κοινωνικής Εργασίας και Συμβουλευτική, και (3) Θεωρία Κοινωνικής Εργασίας.

Ωστόσο, από το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 και εφεξής, απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή ενός φοιτητή στον πρώτο κύκλο ΠΑ αποτελεί η επιτυχής εξέταση του σε τέσσερα (4)

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

μαθήματα: (1) Μεθοδολογία κοινωνικής εργασίας, (2) Κοινωνική Εργασία με Ομάδες, (3) Κοινοτική Κοινωνική Εργασία και (4) Θεωρίες Κοινωνικής Εργασίας.

3.δ. Δήλωση ενδιαφέροντος των φοιτητών για τομέα Π.Α.

Η δήλωση ενδιαφέροντος των φοιτητών για τον τομέα στον οποίο θα επιθυμούσαν να ασκηθούν διατυπώνεται προς το Γραφείο Π.Α. και ύστερα από συνεργασία με τους συμβούλους εκπαίδευσης (ΔΕΠ) και τα μέλη της Σ.Ε.Π.Α.

Το Γραφείο θέτει στη διάθεση του φοιτητή τον αντίστοιχο φάκελο με τις πληροφορίες για την υπηρεσία, που προσεγγίζει τα ενδιαφέροντα του. Οι φοιτητές συζητούν τις προτιμήσεις, τα κίνητρα, τις επιφυλάξεις και τους προβληματισμούς τους σχετικά με τα προγράμματα των επιλέξιμων κέντρων Π.Α. Κάθε φοιτητής δηλώνει εγγράφως ως τρείς τομείς άσκησης με τη σειρά προτίμησης του.

Οι υπόχρεοι Π.Α. I μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πλαισίων από τους τομείς πρόνοιας, υγείας και κοινωνικής φροντίδας, όπου συνήθως αξιοποιούνται οι εφαρμογές της γενικής κοινωνικής εργασίας (π.χ. ΚΑΠΗ, πρόνοια, TOMEY, κ.ά.) και τα οποία εδρεύουν στην περιοχή της Θράκης.

Οι υπόχρεοι Π.Α. II μπορούν να επιλέξουν μεταξύ πλαισίων από τους τομείς εξαρτήσεων, ψυχικής υγείας, εκπαίδευσης και παραβατικότητας, όπου συνήθως αξιοποιούνται περισσότερο εξειδικευμένες εφαρμογές της ΚΕ. Σε αυτόν τον κύκλο ΠΑ, οι φοιτητές μπορούν να επιλέξουν πλαίσια και εκτός της Θράκης, εφόσον το Τμήμα διαθέτει επαρκείς πόρους για την πραγματοποίηση εποπτειών. Ωστόσο, οι υπόχρεοι Π.Α. II ΔΕΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ΝΑ επιλέξουν πλαίσιο ΠΑ που υπάγεται στον τομέα όπου είχαν πραγματοποιήσει Π.Α. I.

Η πραγματοποίηση της ΠΑ I αποκλειστικά στη Θράκη και αυτό ισχύει για όλους τους φοιτητές ανεξαρτήτως του εξαμήνου φοίτησης τους, εκτός περιπτώσεων με πολύ σοβαρά ζητήματα τα οποία εξετάζει η ΣΕΠΑ και εγκρίνει η Γ.Σ. του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας. **Επίσης, πιθανή εξαίρεση αποτελούν οι φοιτητές**

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

εισαγωγής 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019, εφόσον ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- α) έχουν εξεταστεί επιτυχώς στα μαθήματα κριτήρια
- β) το επιθυμούν (υποβολή σχετικής αίτησης στο Γραφείο ΠΑ)
- γ) ο αριθμός του συνόλου των φοιτητών που αναμένεται να πραγματοποιήσουν ΠΑ I σε ένα εξάμηνο υπερβαίνει τις δυνατότητες του Τμήματος για την τοποθέτηση όλων στη Θράκη και
- δ) το Τμήμα δύναται να ικανοποιήσει το αίτημα τους, από την άποψη ύπαρξης πλαισίων και πόρων για την πραγματοποίηση εποπτείας.

Επίσης, μολονότι η ολοκλήρωση των δύο κύκλων της ΠΑ (ΠΑ I και ΠΑ II) προϋποθέτει την παρέλευση τουλάχιστον δύο (2) ακαδημαϊκών ετών από τη στιγμή έναρξης της, οι φοιτητές εισαγωγής 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018 και 2018-2019, δύνανται να ολοκληρώσουν την ΠΑ σε δύο, συνεχόμενα εξάμηνα, εφόσον:

- α) έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς την ΠΑ I στο 8^ο ή και μεγαλύτερο εξάμηνο (βλ. υποχρέωση του Τμήματος να δώσει τη δυνατότητα στους φοιτητές του να διδαχθούν τα μαθήματα του εξαμήνου τους)
- β) το επιθυμούν (υποβολή σχετικής αίτησης στο Γραφείο ΠΑ) και
- γ) το Τμήμα δύναται να ικανοποιήσει το αίτημα τους, από την άποψη ύπαρξης πλαισίων και πόρων για την πραγματοποίηση εποπτείας.

4. ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ⁸ Π. Α.

Η Πρακτική Άσκηση διεξάγεται σε κοινωνικές υπηρεσίες ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, Ο.Τ.Α., Σχολεία και δομές όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, Μ.Κ.Ο. και σε προγράμματα κοινωνικής παρέμβασης και έρευνας που αναπτύσσει το Εργαστήριο Κοινωνικής Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής στο ΔΠΘ. Όπως έχει προαναφερθεί η

⁸ Πλήρης κατάλογος των κοινωνικών υπηρεσιών που λειτουργούν στους Νομούς Ροδόπης, Ξάνθης και Έβρου διατίθεται από το Γραφείο Πρακτικής Άσκησης.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ΠΑ I γίνεται αποκλειστικά στην περιοχή της Θράκης. Η ΠΑ II, εφόσον ο φοιτητής το επιθυμεί, μπορεί να πραγματοποιηθεί και σε υπηρεσίες και φορείς εκτός αυτής, υπό την προϋπόθεση ότι αυτοί πληρούν τα κριτήρια επιλογής που θέτει ο παρών οδηγός και έχουν εξασφαλιστεί οι πόροι για την πραγματοποίηση της εποπτείας σε άλλα μέρη της Ελλάδος. Κέντρα Πρακτικής Άσκησης δυνητικά είναι και οι φορείς Κοινωνικής Πολιτικής των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι παρέχουν εκπαίδευση σε φοιτητές Πανεπιστημιακών Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας σε αυτά. Οι τοποθετήσεις αυτές είναι εφικτές μέσω διαπανεπιστημιακών συνεργασιών ή και προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών.

Το Εργαστήριο σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και ορισμένους από τους φορείς της προηγούμενης παραγράφου σχεδιάζει και αναπτύσσει πιλοτικά προγράμματα κοινωνικής εργασίας και κοινοτικής ανάπτυξης (βλ. παρακάτω ενότητα 4.γ.).

4.α. Κριτήρια επιλογής των Κέντρων Π. Α.

Η επιλογή των κοινωνικών υπηρεσιών που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως Κέντρα Πρακτικής Άσκησης γίνεται από τη Σ.Ε.Π.Α. με βάση ορισμένα κριτήρια, όπως:

* Η έγκριση της αρμόδιας κεντρικής (Υπουργείο, Διοικητικό Συμβούλιο) ή και της τοπικής διοίκησης (δημοτικό συμβούλιο, διεύθυνση) να λειτουργήσει ως κέντρο Π.Α. φοιτητών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας.

* Η λειτουργία ή η πρόβλεψη λειτουργίας αυτοδύναμης Κοινωνικής Υπηρεσίας. Πρόβλεψη θέσεων εργασίας Κ. Λ.

* Ο / οι Κ.Λ. είναι κάτοχοι άδειας άσκησης επαγγέλματος, και ένας τουλάχιστον έχει προϋπηρεσία στο επάγγελμα του Κ. Λ. τουλάχιστον πέντε (5) χρόνων (πιθανές εξαιρέσεις μπορούν να γίνουν για λόγους που εισηγείται η ΣΕΠΑ).

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- * Η υποδοχή και η διαχείριση ικανού αριθμού περιπτώσεων και η ανάπτυξη επαρκών δραστηριοτήτων από τις οποίες μπορούν να επωφεληθούν οι ασκούμενοι φοιτητές.
- * Η παραχώρηση ενός ελάχιστου χώρου στον ασκούμενο/ την ασκούμενη (γραφείο, συρτάρι, ντουλάπι) για την εγκατάστασή του/ της εκεί.
- * Η έγκριση πρόσβασης των ασκούμενων σε στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία, τους στόχους και τα προγράμματα της υπηρεσίας και στο αρχείο της Κοινωνικής Υπηρεσίας.
- * Η επίσημη, έγγραφη δήλωση του φορέα ότι αποδέχεται τις προϋποθέσεις συνεργασίας με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, τον αριθμό των φοιτητών που θα εκπαιδεύει ανά εξάμηνο και ότι παρέχει την άδεια στον επαγγελματία ή τους επαγγελματίες Κ.Λ. να εκτελούν το έργο του εκπαιδευτή στη διάρκεια του ωραρίου τους και ως μέρος του συνολικού της εργασίας τους.
- * Η εκφρασμένη συναίνεση του επαγγελματία Κ. Λ. να αναλάβει το ρόλο του εκπαιδευτή, με ότι αυτό συνεπάγεται μέσα και έξω από την υπηρεσία του. Όπως, να ορίσει περιοχές του έργου του ίδιου και εκείνου της υπηρεσίας του στις οποίες είναι εφικτό να μυηθεί ο φοιτητής, να οργανώσει τις δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να αξιοποιούνται ως πηγές μάθησης, να διαχωρίσει αυτές που θα μπορούσε να διεκπεραιώσει ένας ασκούμενος με καθοδήγηση δική του ή άλλης ειδικότητας. Επίσης ο ΚΛ εκπαιδευτής κέντρου Π.Α. συμφωνεί να δείξει στους ασκούμενους τις σημαντικότερες, ορατές και καλυμμένες όψεις του ρόλου του.
- * Η ευελιξία της υπηρεσίας να αναπροσαρμόσει το πρόγραμμά της προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες των ασκούμενων. Παράδειγμα, να μεταθέσει την εβδομαδιαία συζήτηση των περιπτώσεων, ή του Σεμιναρίου εσωτερικής εκπαίδευσης σε ημέρα της Π.Α., ώστε να είναι εφικτή η συμμετοχή τους.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

* Η συναίνεση του φορέα για ενδεχόμενη ανάπτυξη ερευνητικής δραστηριότητας με τη συμμετοχή των ασκούμενων.

* Η εκ μέρους της υπηρεσίας και του εκπαιδευτή- Κ. Λ. αποδοχή ότι ο/η φοιτητής/τρια θα παρουσιάζεται και θα συστήνεται στους απευθυνόμενους, τους εξυπηρετούμενους και στους εκπροσώπους άλλων υπηρεσιών με την ιδιότητά του, ως ασκούμενου και σε καμιά περίπτωση με εκείνη του επαγγελματία - κοινωνικού λειτουργού.

4.β. Ανάδειξη υπηρεσιών και προγραμμάτων σε Κέντρα Πρακτικής Άσκησης

Η εκτενής ενημέρωση των διευθυντών και των εργαζομένων στις Κοινωνικές Υπηρεσίες σχετικά με τις επιστήμες που θεραπεύει το Τμήμα, τους στόχους και το αντικείμενο της Π.Α. είναι απαραίτητη προκειμένου να αναπτυχθεί η απαιτούμενη συνεργασία με το Τμήμα και η εκπαίδευση των φοιτητών εκεί να μην αντιμετωπιστεί ως πάρεργο.

Η Σ.Ε.Π.Α. απευθύνει έγγραφη, επίσημη ενημέρωση σε όλους τους φορείς – υπηρεσίες που θεωρεί πιθανό να αναδειχθούν Κέντρα Π. Α. με πρόσκληση προς τους Διευθυντές και τους Κοινωνικούς Λειτουργούς σε συνάντηση γνωριμίας στο χώρο του Πανεπιστημίου στη Θράκη ή σε χώρους που εξασφαλίζουν αλληλεπίδραση. Στη συνάντηση αυτή επιδιώκεται η ανταλλαγή απόψεων σχετικά με το ενδεχόμενο να αναλάβουν την εκπαίδευση φοιτητών του Τμήματος για άσκηση στην κοινωνική εργασία ως επάγγελμα.

Η ενημέρωση αυτή αφορά:

- τη λειτουργία, τους σκοπούς του Τμήματος και τη σημαίνουσα θέση της Π. Α. στο Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
- τους στόχους, το περιεχόμενο και τη σημασία της Π.Α.
- τις προϋποθέσεις και τους όρους διεξαγωγής της όπως ορίζονται στον παρόντα οδηγό (τακτές επαφές επόπτη - εκπαιδευτή, διαθεσιμότητα του εκπαιδευτή κ.α.)

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- τη χρονική διάρκεια (ημέρες, ωράριο άσκησης ανά εξάμηνο κ.α.)
- τις υποχρεώσεις των ασκούμενων φοιτητών να τηρούν τον κανονισμό λειτουργίας της υπηρεσίας καθώς και τη διαφύλαξη του απόρρητου του υλικού και των στοιχείων των εξυπηρετούμενων.
- την αμοιβή και την ασφάλιση των ασκούμενων (εφόσον προβλέπεται)

Επίσης

- τη δέσμευση των Κ. Λ. ή επαγγελματών συναφών ειδικοτήτων, που υποδεικνύονται από τα κέντρα Π. Α. ως εκπαιδευτές ή υπεύθυνοι για τους ασκούμενους να μετέχουν σε ενημερωτικές συναντήσεις και σε επιμορφωτικά προγράμματα εκπαιδευτών, που οργανώνει η Συντονιστική Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης.

Ο συντονιστής και τα μέλη της Σ.Ε.Π.Α. είναι πρόθυμα για κατ' ιδίαν και σε ομάδες ομοειδών φορέων συναντήσεις με εκπαιδευτές προκειμένου να απαντώνται τυχόν απορίες και ερωτήματα και να αποσαφηνίζονται τυχόν ασάφειες ή και παρεξηγήσεις κ.α..

4γ. Πιλοτικές υπηρεσίες-προγράμματα κοινωνικής έρευνας και παρέμβασης στο πλαίσιο του Εργαστηρίου Κοινωνικής και Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής

Το Εργαστήριο Κοινωνικής και Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής δημιουργήθηκε με γνώμονα την ανάδειξη της πολυπολιτισμικής Θράκης ως πεδίο μελέτης και εφαρμογής επιμέρους προσεγγίσεων της- Κοινωνικής Εργασίας και προγραμμάτων Κοινοτικής Ανάπτυξης.

Τα προγράμματα που αναπτύσσει το Εργαστήριο σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλους φορείς (π.χ. σχολεία, κοινωνικές υπηρεσίες, συλλόγους, κ.ά.), στοχεύουν αφενός στην πιλοτική εφαρμογή προσεγγίσεων της κοινωνικής εργασίας σε πολυπολιτισμικές κοινωνίες και με μειονότητες (πχ έρευνα εκτίμησης κοινωνικών αναγκών, έρευνα δράσης, κοινοτική ανάπτυξη, κ.α.), τις οποίες διδάσκονται οι φοιτητές αλλά δεν αναπτύσσονται συστηματικά από τις υφιστάμενες κοινωνικές υπηρεσίες και φορείς

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

και αφετέρου στη διεύρυνση τόσο του αριθμού των θέσεων όσο και των πεδίων πρακτικής άσκησης. Παράλληλα αναδεικνύονται και καλλιεργούνται οι δυνατότητες συνεργασίας του Πανεπιστημίου με την τοπική κοινωνία και η συνεργασία με φορείς, οι οποίοι δυνητικά θα μπορούσαν να υιοθετήσουν αντίστοιχες πρακτικές και προγράμματα παρέμβασης.

Η Π. Α. σε πιλοτικά προγράμματα πραγματοποιείται με τα ίδια κριτήρια και προϋποθέσεις που ισχύουν για την Π.Α. σε υπηρεσίες, με εξαίρεση εκείνα που αφορούν τον επαγγελματία – εκπαιδευτή που δεν υπάρχει ή μερικώς αναπληρώνεται και τον επόπτη ο οποίος αναλαμβάνει αυξημένα καθήκοντα. Σχεδιάζει προσεχτικά το ατομικό πρόγραμμα κάθε ασκούμενου με σαφείς στόχους και σαφώς ορισμένα αντικείμενα. Είναι υπεύθυνος για την προσεχτική συστηματική τήρηση του αρχείου της δράσης και για την ταχτική ενημέρωση του επιστημονικού υπεύθυνου στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας. Επίσης η Σ.Ε.Π.Α. και η κοινωνική λειτουργός του Γραφείου Π.Α. επαγρυπνούν, παρακολουθούν συστηματικά την εξέλιξη των πιλοτικών προγραμμάτων και αξιολογούν κάθε βήμα και πτυχή λειτουργίας τους.

4δ. Συγκρότηση ενημερωτικού φακέλου

Οι υπηρεσίες που αποδέχονται να λειτουργήσουν ως κέντρα Π. Α. καθώς και το Εργαστήριο Κοινωνικής και Κοινοτικής Εργασίας και Συμβουλευτικής προμηθεύουν στο Γραφείο Πρακτικής Άσκησης με το έντυπο υλικό που διαθέτουν. Η συγκρότηση ενός ενημερωτικού φάκελου για κάθε μια από αυτές, επιτρέπει την ενημέρωση των ενδιαφερόμενων να επιλέξουν το εν λόγω κέντρο για την άσκησή τους και να ανατρέχουν σε αυτό κατά τη διάρκειά της, όποτε χρειαστεί.

Ο φάκελος αυτός περιλαμβάνει:

- το θεσμικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας του φορέα (π.χ. το διάταγμα ίδρυσης, ο οργανισμός, ο εσωτερικός κανονισμός), καθώς και τη νομοθεσία που διέπει τα προγράμματα που έχει υλοποιήσει στο παρελθόν και αυτά που προωθεί την περίοδο που συμπίπτει με την Π. Α.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- ένα ενημερωτικό έντυπο σχετικά με τους στόχους, τα προγράμματα και τις παροχές του ίδιου ή και του κεντρικού φορέα, στον οποίο υπάγεται
- ένα αντίτυπο κάθε μιας από τις σημαντικότερες κατά την κρίση του ίδιου δημοσιεύσεις και εργασίες – έρευνες ή ταινίες video, που έχουν παραχθεί στη διάρκεια της λειτουργίας του
- αποκόμματα ημερήσιου ή εβδομαδιαίου τύπου σχετικά με το αντικείμενο των προγραμμάτων που υλοποιεί, και
- βιβλιογραφία σχετική με το αντικείμενο και τα προγράμματά του.

5. ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

α) Επαγγελματικά Προσόντα:

Οι εκπαιδευτές είναι επιλεγμένοι επαγγελματίες, κάτοχοι άδειας άσκησης επαγγέλματος με πενταετή τουλάχιστον προϋπηρεσία στην άσκηση του επαγγέλματος του Κοινωνικού Λειτουργού. Πρόκειται για άτομα που ενδιαφέρονται και παρακολουθούν τις εξελίξεις της επιστήμης τους. Κατά την άσκηση του επαγγέλματος τους είναι πρόθυμοι να συνεργαστούν με φοιτητές και να αναδείξουν πτυχές της καθημερινής πρακτικής τους ως υλικό μάθησης και αν χρειαστεί να αναπροσαρμόσουν μέρη του έργου τους ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από αυτό ασκούμενοι φοιτητές.

β) Προσωπικότητα

Οι εκπαιδευτές είναι οργανωμένα, οξυδερκή και ευέλικτα άτομα, που διαθέτουν ικανότητες επικοινωνίας, ψηλή αυτοεκτίμηση και αυτοέλεγχο και διατηρούν θετική εικόνα – σχέση με το επάγγελμα και τις εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Κατέχουν δεξιότητες καθοδήγησης, υποστήριξης και μετάδοσης γνώσεων και διακρίνονται από το θάρρος της αναζήτησης, όταν οι γνώσεις τους δεν επαρκούν. Δείχνουν ενδιαφέρον και παρακολουθούν τις εξελίξεις στο επάγγελμα τους μετέχοντας σε σεμινάρια του οικείου ή συναφών κλάδων.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Είναι πρόθυμοι να διαθέσουν χρόνο και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με στους ασκούμενους φοιτητές καθώς και να τους παραχωρήσουν συγκεκριμένα και σαφώς οριοθετημένα αντικείμενα της εργασίας τους.

Επίσης είναι πρόθυμοι να πάρουν μέρος στις σχετικές με την Π.Α. εκδηλώσεις, που οργανώνει το Τμήμα και η Σ.Ε.Π.Α

γ) Κίνητρα

Η καθοδήγηση ασκούμενων στις αρχές, τις παρεμβάσεις και την έρευνα της κοινωνικής εργασίας αποτελεί καθήκον των έμπειρων Κ.Λ., σύμφωνο με τη δεοντολογία και την επαγγελματική πρακτική τους. Είναι αποδεκτό και ενισχύεται ηθικά από τους προϊσταμένους και τους συνεργάτες τους, της ίδιας ή άλλων ειδικοτήτων. Συνιστά ευκαιρία εμπλουτισμού των επαγγελματικών εμπειριών και επιμόρφωσης σε σύγχρονα μοντέλα εκπαίδευσης - άσκησής της.

Στα κίνητρα συγκαταλέγονται: α) η αναγνώριση της προσφοράς τους από το Τμήμα / Πανεπιστήμιο με δημοσιεύσεις εργασιών τους σχετικά με την έργο του Εκπαιδευτή Π. Α. και β) η πρόσβαση σε άρθρα και βιβλιογραφία, που διαθέτει το Τμήμα και η Βιβλιοθήκη του σχετικά με το εφαρμοζόμενο μοντέλο Π.Α., και τις πρόσφατες διεθνείς εξελίξεις της επιστήμης της Κ.Ε.

Σε ορισμένες δε περιπτώσεις η ιδιότητα του εκπαιδευτή ΠΑ έχει ληφθεί υπόψη σε διαδικασίες επιλογής από φορείς εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και απασχόλησης καθώς και την ιεραρχική εξέλιξη εντός της κοινωνικής υπηρεσίας. Ωστόσο η θεσμική αδυναμία του Πανεπιστημίου να τους χορηγήσει οικονομική αμοιβή αποτελεί ισχυρό αντικίνητρο για τους εκπαιδευτές και κατά καιρούς σημείο τριβής στο πεδίο της ΠΑ.

**5.α. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ
ΑΣΚΗΣΗΣ**

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Ο ρόλος του Κ. Λ. - εκπαιδευτή συνιστά μια δημιουργική σύνθεση των ρόλων του παιδαγωγού, του συμβούλου, του καθοδηγητή και του εμψυχωτή για τον ασκούμενο φοιτητή στο πλαίσιο της κοινωνικής υπηρεσίας στην οποία εργάζεται. Σε στενή συνεργασία με τον επόπτη διαμορφώνει και σε συνεννόηση με τη ΣΕΠΑ διαμορφώνει τους στόχους και το περιεχόμενο της πρακτικής άσκησης στο πλαίσιο της υπηρεσίας του.

Το έργο του θα μπορούσε να συνοψιστεί ως εξής:

1. Η υποδοχή του ασκούμενου φοιτητή, οι συστάσεις γνωριμίας του με τη διοίκηση και το προσωπικό όλων των ειδικοτήτων και η εγκατάσταση του στο χώρο της υπηρεσίας.
2. Ο σχεδιασμός συναντήσεων του ασκούμενου με τους εκπροσώπους των άλλων επαγγελματικών κλάδων, που εργάζονται στην ίδια υπηρεσία, προκειμένου να ενημερωθεί για το έργο τους, τους ρόλους που αναπτύσσουν και για τις διαστάσεις της διεπιστημονικής συνεργασίας στη συγκεκριμένη υπηρεσία.
3. Η αναλυτική, εκτενής ενημέρωσή του για την ιστορία, τη φιλοσοφία, τους στόχους, τη διάρθρωση και τη λειτουργία του φορέα. Η αναλυτική, λεπτομερής ενημέρωση για κάθε ένα πρόγραμμα χωριστά, τους ειδικότερους στόχους του, τις παρεμβάσεις, που απαιτεί, και για τις διαδικασίες και τις μεθόδους άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας κατά την υλοποίηση του.
4. Η ενεργός συμμετοχή με συγκεκριμένες προτάσεις στο σχεδιασμό προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις δυνατότητες των ασκούμενων.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

5. Ο προσανατολισμός του φοιτητή στο χώρο και τα προγράμματα του φορέα πρακτικής άσκησης (κεντρικές υπηρεσίες, διοίκηση, γραφεία περιφέρειας κ.α.).
6. Η επιλογή των ιδιαίτερων σημείων - αντικειμένων στα οποία θα εστιάσει την προσοχή του στο αρχικό στάδιο της τοποθέτησής του π.χ. παρατήρηση μαθητή στο περιβάλλον του ειδικού σχολείου και εκείνων στα οποία σταδιακά θα μεταθέσει την προσοχή του π.χ. ανάλυση νοητικών-συναισθηματικών παραγόντων που επηρεάζουν τις ατομικές ικανότητες του μαθητή.
7. Η τήρηση τακτικής εβδομαδιαίας συνεργασίας του ίδιου με τον ασκούμενο ή την ομάδα ασκούμενων (η προγραμματισμένη συνεργασία οργανώνει το φοιτητή και επιτρέπει στον Κ.Λ. να έχει την απαιτούμενη διαθεσιμότητα για υποδείξεις, διευκρινήσεις και απαντήσεις στα ερωτήματά του).
8. Η διάθεση βιβλιογραφίας, που διαθέτει η υπηρεσία του και τυχόν εισηγήσεων, δημοσιεύσεων του ίδιου ή των συνεργατών του σχετικά με το έργο της υπηρεσίας, ή και ερευνών που έχουν εκπονηθεί εκεί.
9. Η εξασφάλιση πρόσβασης του ασκούμενου σε ένα αριθμό φακέλων -αντιπροσωπευτικών περιπτώσεων- για να μελετήσει και να ενημερωθεί σχετικά με το εύρος και είδος των πληροφοριών που καταχωρούνται και να προβληματιστεί από κοινού με τον εκπαιδευτή και τον επόπτη του για αυτές και τη διαδικασία συλλογής και καταχώρησης τους.
10. Η πρόσβαση του ασκούμενου σε φόρμες που συμπληρώνονται στην υπηρεσία (φόρμες κοινωνικού ιστορικού, δελτία ασθενών, αιτήσεις παροχών κ.α.) και ενημέρωση για την ισχύουσα διαδικασία συμπλήρωσής τους.
11. Ο προγραμματισμός και η πραγματοποίηση κοινών με τους φοιτητές συνεδριών με εξυπηρετούμενο άτομο ή οικογένεια

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

(συνεντεύξεις). Σ' αυτές ο φοιτητής Ε' εξαμήνου και κάθε φοιτητής στην αρχή της ΠΑ είναι φυσικός παρατηρητής ή μέσω μονόδρομου καθρέφτη, όπου υπάρχει.

12. Η ανάθεση στον ασκούμενο συγκεκριμένου έργου με συγκεκριμένο και περιγραμμένο στόχο π.χ. μια καλά σχεδιασμένη και με καθορισμένο στόχο παρέμβαση σε μια περίπτωση εξυπηρετούμενου κ.α.
Ο εκπαιδευτής αναζητά επιβεβαίωση ότι ο φοιτητής έχει κατανοήσει όλες τις πτυχές της περίπτωσης και είναι επαρκώς έτοιμος να τη χειριστεί.
13. Η επαρκής προετοιμασία πριν την πραγματοποίηση επισκέψεων στο χώρο των εξυπηρετούμενων (κατοικία, σχολείο, εργασία, γειτονιά) ή για συνοδεία ή υποκατάσταση ενός εξυπηρετούμενου.
14. Η υπογράμμιση και η υπενθύμιση στον ασκούμενο, όποτε χρειαστεί, των προτεραιοτήτων και της έμφασης των προγραμμάτων στα οποία εμπλέκεται.
15. Ο σχεδιασμός και η διευκόλυνση της συμμετοχής του ασκούμενου στη διεπιστημονική ομάδα και τα επιμέρους προγράμματα του φορέα π.χ. συγκεντρώσεις προσωπικού, σεμινάρια που οργανώνει αυτός ή οι επαγγελματικοί κλάδοι που εκπροσωπούνται σε αυτόν.
16. Η παρακολούθηση της ταχτικής παρουσίας και του έργου που έχει ανατεθεί/ αναληφθεί από το φοιτητή και η επιτόπια επίλυση τυχόν προβλημάτων που προκύπτουν στη διάρκεια και στο χώρο της Π.Α.
17. Η διατήρηση ανοικτής γραμμής επικοινωνίας με τον επόπτη και το γραφείο Π.Α. (τακτική και έκτακτη όποτε χρειαστεί, συνεργασία).

6. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΑΣΚΟΥΜΕΝΗΣ/ ΤΟΥ ΑΣΚΟΥΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ Π. Α.

Στοιχειώδης, τυπική υποχρέωση είναι η ταχτική παρουσία στην υπηρεσία και η ακριβής τήρηση του ωραρίου και του συνόλου των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη λειτουργία της υπηρεσίας και το ατομικό πρόγραμμα Π.Α.

Οι ασκούμενοι σε περίπτωση καθυστέρησης στην άφιξη ή απουσίας υποχρεούνται να ειδοποιήσουν έγκαιρα τον εκπαιδευτή και την υπηρεσία αλλά και το Γραφείο Πρακτικής Άσκησης. Αυτό με τη σειρά του ειδοποιεί τον επόπτη.

Το ελάχιστο επιτρεπόμενο όριο δικαιολογημένων απουσιών από το Κέντρο ή το Πρόγραμμα Π. Α. είναι δυο (2) ημέρες ανά εξάμηνο. Το δικαιολογητικό⁹ υποβάλλεται στο γραφείο της Σ.Ε.Π.Α. στο Τμήμα, εντός 7 (επτά) ημερών, ενώ αντίγραφο του συρράπτεται στη σελίδα του Ατομικού Ημερολογίου ΠΑ με την αντίστοιχη ημερομηνία.

Οι υποχρεώσεις του ασκούμενου είναι:

- Ο σχεδιασμός της πρώτης επίσκεψης του στο πλαίσιο Π. Α. ύστερα από έγκαιρη τηλεφωνική επικοινωνία του με τον/ την εκπαιδευτή /τρια Κ.Λ ή άλλο αρμόδιο.
- Η αναζήτηση εμπεριστατωμένης ενημέρωσης για τους στόχους, το σύνολο των λειτουργιών, τα προγράμματα και τις δράσεις που την περίοδο της τοποθέτησης αναπτύσσει ο φορέας Π.Α.
- Η αναζήτηση και απόκτηση πρόσβασης σε επίσημα στοιχεία σχετικά με το επιτελούμενο έργο από το φορέα και τον Κ.Λ. όπως προεδρικά διατάγματα, οργανισμός, οργανόγραμμα της υπηρεσίας, εγκύκλιοι, δημοσιεύσεις σε συλλογικούς τόμους, επιστημονικά περιοδικά, ή στον τύπο.

⁹ Σε περίπτωση ασθένειας το δικαιολογητικό που θα προσκομίσει ο φοιτητής θα πρέπει να προέρχεται από δημόσιο νοσοκομείο και όχι από ιδιώτη γιατρό.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Η προσεκτική ακρόαση στη διάρκεια συζητήσεων με το προσωπικό, η αναζήτηση διευκρινήσεων και η διατύπωση των αποριών του.
- Η προσεκτική παρατήρηση των συμβάντων στο χώρο της υπηρεσίας (μορφές διαπροσωπικών σχέσεων, συλλογικών διεπιστημονικών δράσεων)
- Η πρόθυμη συμμετοχή στις διαδικασίες παροχής υπηρεσιών ή την έρευνα εφόσον του/της έχει ανατεθεί.
- Η επαρκής προετοιμασία για την τακτική εβδομαδιαία συνεργασία του με τον εκπαιδευτή Κ.Λ.
- Η αναζήτηση του εκπαιδευτή κάθε φορά που έχει μια απορία, αντιμετωπίζει ένα δίλημμα ή οποιαδήποτε δυσκολία στη διάρκεια της Π.Α.
- **Η διαρκής μέριμνα ώστε η συμπεριφορά του να εναρμονίζεται πλήρως με εκείνη ενός επαγγελματία Κ.Λ και η αυτοπαρουσίαση του με την ιδιότητα του ως ασκούμενου Κ.Λ, φοιτητή του Τμήματος του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου.**
Επίσης αποφεύγει συμπεριφορές που δηλώνουν αδιαφορία ή χαλάρωση (π.χ. δεν καπνίζει, δεν πίνει καφέ στο χώρο), ενώ επιφυλάσσεται και αρνείται να αναλάβει δραστηριότητες που δεν αρμόζουν στο ρόλο του (π.χ. αντικατάσταση άλλου υπαλλήλου, θελήματα εκτός υπηρεσίας, κ.α.)
- Η αυστηρή τήρηση των αρχών δεοντολογίας και της εχεμύθειας του επαγγέλματος του Κ.Λ. Το υλικό που μεταφέρει στο Πανεπιστήμιο για την εποπτεία ή ενσωματώνει στις εργασίες του /της δεν θα πρέπει να περιέχει κανένα προσωπικό στοιχείο του απευθυνόμενου ή των οικείων του.
- Η σύνταξη των κοινωνικών ιστορικών και η αποτύπωση σε ηλεκτρονική ή/και έντυπη μορφή των συνεντεύξεων που

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

πραγματοποιεί ή παρακολουθεί, καλό θα είναι να γίνεται κατά τη διάρκεια του ωραρίου του στο χώρο του φορέα Π.Α. – όχι παρουσία του απευθυνόμενου- εφόσον έχει στη διάθεση του τον ανάλογο χρόνο.

- Αναζήτηση στοιχείων θεωρητικής τεκμηρίωσης των εφαρμογών με τις οποίες έρχεται σε επαφή, όπως π.χ. η διαγνωστική εκτίμηση των προβλημάτων που φθάνουν στην Κ.Υ., ή η αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερου χαρακτηριστικού (π.χ. η πολυπολιτισμική σύνθεση της κοινότητας)
- Η συστηματική ενημέρωση του Ημερολογίου Π.Α. σχετικά με όσα διαμείβονται στην Π.Α. καθώς και με έκτακτα γεγονότα (π.χ. μια απουσία του λόγω κατάληψης στο Πανεπιστήμιο, απεργίας των εργαζομένων στο φορέα, κ.ά.).
- Η εμπρόθεσμη υποβολή των εργασιών, που του ανατίθενται, και των αξιολογήσεων (αυτοαξιολόγηση, αξιολόγηση φορέα Π.Α.)
- Η συμμετοχή στις εξαμηνιαίες συναντήσεις σχεδιασμού και απολογισμού της Π.Α., που θα οργανώνει η Σ.Ε.Π.Α.
- Η συμμετοχή σε επιστημονικές εκδηλώσεις – ημερίδες που οργανώνει ο φορέας Πρακτικής ή συμμετέχουν οι εργαζόμενοι στο φορέα.
- Η υιοθέτηση αντικαταπιεστικών προσεγγίσεων και του κριτικού αναστοχασμού.
- Αυστηρή τήρηση ακεραιότητας.
- Η παραβίαση αρχών δεοντολογίας του επαγγέλματος του ΚΛ οδηγεί σε παρέμβαση της Συντονιστικής Επιτροπής για αποβολή από την κατεύθυνση.

7. Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Με τον όρο «Εποπτεία Πρακτικής Άσκησης» αναφερόμαστε στην επίβλεψη, την υποστήριξη και καθοδήγηση του ασκούμενου φοιτητή στην προσπάθεια του να εφαρμόσει τις αρχές και τη μεθοδολογία της Κ.Ε. στην πράξη και να αναγνωρίσει, να αξιολογήσει τα αποτελέσματα της εφαρμογής των διεπιστημονικών θεωρητικών γνώσεων του.

Η εποπτεία δημιουργεί στον εποπτευόμενο κίνητρα για την αναζήτηση νέων και ειδικών γνώσεων, για την απόκτηση της απαραίτητης τεχνικής και των δεξιοτήτων εφαρμογής της Κ.Ε., για την ανάπτυξη των ικανοτήτων του καθώς και κίνητρα για να αναγνωρίσει τη σημασία των προσωπικών του αντιλήψεων και των προσωπικών του στάσεων στη διαμόρφωση των απόψεων και της συμπεριφοράς του (αυτογνωσία) και σταδιακά να δομήσει τη δική του επαγγελματική ταυτότητα.

Η εποπτεία κατευθύνει το φοιτητή προς μια συστηματική, κριτική ματιά στα όσα διαμείβονται μεταξύ του φορέα, υπηρεσίας, ή δομής (προσωπικού, διαθέσιμων πόρων και παροχών) και των απευθυνόμενων και στην ανάλυση / αξιολόγηση της Κοινωνικής Εργασίας που παρέχεται καθώς και του συγκεκριμένου έργου, που εκείνος θα σχεδιάσει και θα αναλάβει. Προσφέρει μια στερνή γνώση για ότι δεν έγινε αντιληπτό σε κάθε προηγούμενη συνεδρία του ασκούμενου με τον απευθυνόμενο, προβλέπει δυνητικά τι πρόκειται να ακολουθήσει και δίδει τη δυνατότητα στον ασκούμενο να «προετοιμαστεί» για τα επόμενα βήματα της παρέμβασης του.

Ο επόπτης επισημαίνει τους επιτυχείς χειρισμούς και τις σωστές κρίσεις του ασκούμενου και διαχειρίζεται την ένταση και το άγχος για την περιορισμένη γνώση και τη φυσική ανεπάρκεια δεξιοτήτων, που έχει.

Η σχέση επόπτη – ασκούμενου συνιστά μια ευέλικτη, διαπροσωπική με συγκεκριμένο στόχο επικοινωνία που ως ένα βαθμό αποτελεί πρότυπο για τη σχέση μεταξύ ασκούμενου – εκπαιδευτή και ασκούμενου – απευθυνόμενου / απευθυνόμενων.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Η εποπτεία μπορεί να είναι ατομική ή ομαδική. Η ατομική εποπτεία διαρκεί τουλάχιστον μια διδακτική ώρα ενώ η ομαδική δύο διδακτικές ώρες. Η ομαδική εποπτεία γίνεται σε πενταμελείς συνήθως ομάδες ασκούμενων ή και περισσοτέρων εφόσον ανήκουν στο ίδιο εξάμηνο σπουδών και ασκούνται στην ίδια ή σε απόλυτα συναφείς υπηρεσίες. Κάθε ένας από τους δύο τρόπους Εποπτείας έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Μεταξύ των πλεονεκτημάτων της ατομικής εποπτείας είναι η αναλυτική συζήτηση – επεξεργασία του συνόλου του υλικού, που φέρνει ο ασκούμενος, και η παροχή εξατομικευμένης βοήθειας ανάλογα με το ρυθμό του στην αφομοίωση των γνώσεων. Μειονέκτημά της είναι η δημιουργία συνθήκης ελέγχου και εξάρτησης του ασκούμενου από τον επόπτη. Ωστόσο η εξοικονόμηση χρόνου και αμοιβών Εποπτείας αναδεικνύονται συχνά ως μοναδικά κριτήρια επιλογής της Ομαδικής Εποπτείας.

Η Εποπτεία είναι υποχρεωτικό μάθημα διάρκειας μιας διδακτικής ώρας την εβδομάδα για όσες εβδομάδες διαρκεί η Π.Α.. Πραγματοποιείται στο Πανεπιστήμιο ή στο χώρο της υπηρεσίας στην οποία ασκείται ο εποπτευόμενος. Επόπτες Π.Α. ορίζονται Κοινωνικοί Λειτουργοί – μέλη ΔΕΠ, επιστημονικοί συνεργάτες και επαγγελματίες Κ.Λ. κάτοχοι διδακτορικού ή μεταπτυχιακού τίτλου και με (τουλάχιστον 5ετή) εμπειρία στην άσκηση της Κ.Ε. Πέραν των προαναφερθέντων, στα κριτήρια επιλογής τους από το Τμήμα συμπεριλαμβάνονται η συνολική τους εμπειρία στην εποπτεία και η συνολική τους εμπειρία ως επαγγελματίες Κ.Λ., καθώς και οι επιστημονικές τους δημοσιεύσεις, η συμμετοχή τους σε συνέδρια και η εν γένει συμβολή τους στην ανάπτυξη της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας και του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού.

7.α. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΕΠΟΠΤΗ

Ο επόπτης διατηρεί στενή, παράλληλη συνεργασία με τη Σ.Ε.Π.Α., τους ασκούμενους, που εποπτεύει, και τους εκπαιδευτές τους. Συμμετέχει σε όλες τις επιστημονικές εκδηλώσεις, που οργανώνει η Σ.Ε.Π.Α. Είναι ενήμερος για τους σκοπούς, τους στόχους,

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

τη λειτουργία και τα προγράμματα του φορέα Π.Α. στον οποίο εκπαιδεύεται ο εποπτευόμενος φοιτητής και μεταδίδει στον ασκούμενο τις απαραίτητες για το συγκεκριμένο έργο γνώσεις και του υποδεικνύει την πειθαρχημένη χρήση των γνώσεων αυτών για την επίτευξη των στόχων αυτού του έργου.

Ειδικότερα:

- φιλτράρει τις πληροφορίες, τα μηνύματα και τις εντυπώσεις που φέρνει ο ασκούμενος, ενθαρρύνει – κινητοποιεί την εκ μέρους του διατύπωση ερωτημάτων, αποριών.
- παρακινεί τη σε βάθος επεξεργασία των στοιχείων και των πληροφοριών που διακινούνται μέσω της θεσμικής, της λεκτικής και της εξωλεκτικής επικοινωνίας μεταξύ απευθυνόμενων – επαγγελματιών- υπηρεσιών, (με τα οποία έρχονται σε επαφή οι ασκούμενοι).
- ενισχύει το φοιτητή να αποκτήσει και να καλλιεργήσει την ικανότητα να γενικεύει, να συνθέτει και να κρίνει
- κατευθύνει τον εποπτευόμενο να εντοπίσει τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των χρηστών της Κοινωνικής Υπηρεσίας-Φορέα Π.Α. ως φυσικά πρόσωπα και ως απευθυνόμενοι και να διακρίνει τη δική του στάση απέναντι στο κοινωνικά προβλήματα που τους φέρνουν σε αυτήν.
- υποδεικνύει τις εφαρμογές των αρχών και των στόχων της Κ.Ε. και τους τομείς ειδίκευσης των στόχων και των παρεμβάσεων της Κ.Ε., όπως αποτυπώνονται μέσα από τη δράση του συγκεκριμένου Φορέα. Επισημαίνει το συσχετισμό των θεωρητικών γνώσεων με το σχεδιασμό και την υλοποίηση της πολιτικής του Φορέα αντλώντας παραδείγματα συσχέτισης-ενσωμάτωσης γνώσεων, ισχύουσας Κοινωνικής Πολιτικής και προτεινόμενων λύσεων.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- παρακινεί το φοιτητή να επισημάνει τις προτεραιότητες και την έμφαση προγραμμάτων Κ.Ε. που εφαρμόζονται στο συγκεκριμένο Κέντρο Π.Α.
- υπογραμμίζει των όρια της παρεμβάσεων του Κ.Λ., όπως ορίζονται από τις αρχές και τους απαιτητικούς κανόνες της Δεοντολογίας του επαγγέλματός του αλλά και από το ίδιο το πρόγραμμα, που υλοποιεί ο συγκεκριμένος φορέας Π.Α.
- υπογραμμίζει τη διάκριση των σταδίων παρέμβασης της Κ.Ε. και τη σημασία της διαρκούς, βήμα – βήμα αξιολόγησης της διαδικασίας και των στόχων της παρέμβασης
- προσκαλεί και προκαλεί τον ασκούμενο να εξοικειωθεί με την ιδέα και την επιδεξιότητα που απαιτεί η πρόβλεψη, ο έγκαιρος και έγκυρος σχεδιασμός και η εκτίμηση των αποτελεσμάτων κάθε σταδίου και κάθε επόμενου βήματος που γίνεται στη διάρκειά του, η οποία συμβάλει στην επικαιροποίηση και ενδεχομένως στην αναθεώρηση του σχεδιασμού παρέμβασης.
- φροντίζει για τη διατήρηση και την ενίσχυση του ενδιαφέροντος του ασκούμενου για το αντικείμενο στο οποίο ασκείται
- ανοίγει ορίζοντες για ανάπτυξη του ενδιαφέροντος του εποπτευόμενου να προβεί σε μελέτη και έρευνα του αντικειμένου της Π.Α. στη διάρκεια ή και μετά τις σπουδές του
- ενισχύει την ενεργό συμμετοχή του ασκούμενου στη διεπιστημονική ομάδα και «στα δρώμενα» στο φορέα σε βαθμό ανάλογο με το επίπεδο των σπουδών του και το ισχύον πρόγραμμα εκπαίδευσής του.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- ευαισθητοποιεί τον ασκούμενο ώστε να αντιληφθεί κριτικά τις επίσημες και ανεπίσημες μορφές δύναμης στον εν λόγω φορέα, τον ιδιαίτερο τρόπο που λειτουργεί (το «παραδοσιακό» πρότυπο βάση του οποίου συμβαίνουν τα πράγματα), τον τρόπο διοίκησης και άλλους παράγοντες, η αλληλεπίδραση των οποίων επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την άσκηση της ΚΕ στο συγκεκριμένο φορέα.
- υποδεικνύει διακριτικά τυχόν αρνητική, απορριπτική στάση του ασκούμενου προς το φορέα ή τη δική του εκπαίδευση στις εφαρμογές της Κ.Ε., που εντοπίζει στα λεγόμενα ή τα κείμενά του.
- ευαισθητοποιεί έγκαιρα τον φοιτητή στις αδυναμίες του και συζητά διεξοδικά μαζί του για αυτές. Προσωπικά θέματα – προβλήματα του φοιτητή θίγονται διακριτικά και μόνο ως προς τα σημεία που ο επόπτης κρίνει ότι λειτουργούν αναστατωτικά στην προσαρμογή και την απόδοσή του στο πλαίσιο Π.Α. του.

Ο επόπτης χρησιμοποιεί ποικιλία εκπαιδευτικών μέσων, μεθόδων και προσεγγίσεων, όπως:

- Θεωρητική ανάπτυξη και τεκμηρίωση κάθε θέματος σχετικά το είδος των κοινωνικών προβλημάτων που φθάνουν στο κέντρο Π.Α., τους τρόπους της υποδοχής και της αντιμετώπισης, που τους επιφυλάσσονται εκεί
- υποθετικό διάλογο ώστε ο φοιτητής να διακρίνει τα σημαντικότερα στοιχεία και τους στόχους της συνομιλίας/ συνέντευξης που έχει σχεδιάσει ή είναι πιθανό να κάνει με συγκεκριμένο ή με υποψήφιο εξυπηρετούμενο
- ασκήσεις βιωματικής μάθησης σε θέματα «ενεργητικής ακρόασης», «σύναψης συμφωνίας», «δεξιοτήτων επικοινωνίας», «δυναμικής της ομάδας», κ.α.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- ασκήσεις ενίσχυσης της κριτικής σκέψης και της κριτικής ικανότητας (κριτική συζήτηση αντίθετων και εναλλακτικών απόψεων).
- υπόδηση ρόλου / ρόλων (role – playing) για να δοκιμάσει τη σκέψη και τις αντιδράσεις του ασκούμενου ή για να αναδείξει τις δύσκολες στιγμές και τις επιλέξιμες αντιδράσεις – απαντήσεις σε συγκεκριμένες φάσεις παρέμβασης μιας συνεδρίας με μια οικογένεια, μια ομάδα ή μια επιτροπή
- διεξοδική ανάλυση των κειμένων των συνεντεύξεων των ασκούμενων με απευθυνόμενους (τι, πώς και γιατί έγινε, πως αλλιώς θα μπορούσε να έχει γίνει, ποιο ήταν το προσδοκώμενο και ποιο το τελικό αποτέλεσμα κ.τ.λ.)
- αναγωγή των συγκεκριμένων τρόπων αντιμετώπισης απευθυνόμενων στη βασική θεωρία της Κ.Ε.
- υπόδειξη αναζήτησης πηγών θεωρητικής υποστήριξης των απόψεων, των στόχων, του σχεδιασμού ή και των συμπερασμάτων από μια παρέμβαση
- πρόταση για μελέτη και ανάλυση συγκεκριμένων άρθρων και βιβλιογραφικών αναφορών
- ενίσχυση των δυνατών σημείων της προσωπικότητας του ασκούμενου και υπογράμμιση των περιοχών εφαρμογής στις οποίες αποδίδει

Ο επόπτης στο τέλος κάθε εξαμήνου παραδίδει στο Γραφείο Π.Α. συμπληρωμένη το έντυπο και το συνοδό κείμενο της αξιολόγησης κάθε φοιτητή και στη Γραμματεία του Τμήματος το βαθμό που αντιστοιχεί στην αξιολόγηση αυτή. Ο βαθμός συμπυκνώνει τα συμπεράσματα από την αξιολόγηση του έργου του στο πλαίσιο της ΠΑ και της εποπτείας, τη γραπτή εργασία του Εκπαιδευτή Κ.Λ. και την αυτοαξιολόγηση του ασκούμενου.

8. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ Π.Α.

Η αξιολόγηση κατέχει εξέχουσα θέση και έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο στην εκπαίδευση στην Κ. Ε. όσο και στην άσκησή της ως επάγγελμα. Η αξιολόγηση της Π. Α. αφορά τόσο το αντικείμενο άσκησης και την επίδοση του ασκούμενου σ' αυτήν όσο και την πληρότητα και την επάρκεια του φορέα Κοινωνικής Πολιτικής ως κέντρο εκπαίδευσης στις εφαρμογές της Κοινωνικής Εργασίας. Η αξιολόγηση της ΠΑ συνιστά κίνητρο για ανάπτυξη και βελτίωση εφόσον είναι αμοιβαία μεταξύ αξιολογητή και αξιολογούμενου και λειτουργεί ως συνεχής και όχι ως ετήσια ή εξαμηνιαία διαδικασία. Βασίζεται σε συγκεκριμένα στοιχεία, κριτήρια και σε επιτεύξεις, από κοινού αναγνωρισμένες ως οι κύριοι στόχοι ή οι κύριες περιοχές έργου.

Η αξιολόγηση είναι ατομική. Συντάσσεται από τον εκπαιδευτή ύστερα από συζήτηση με τον ασκούμενο, το δε κείμενο διαβιβάζεται στο γραφείο Π. Α. από τον ίδιο τον αξιολογούμενο. Οι δείκτες-κριτήρια αξιολόγησης του έργου και της εμπειρίας της ασκούμενης/του ασκούμενου κοινωνικού λειτουργού αναπτύσσονται σε τρεις διακριτές ενότητες, τις οποίες συμπληρώνει ο εκπαιδευτής, ο ίδιος ο φοιτητής (αυτοαξιολόγηση) και ο επόπτης. Κάθε μια από τις τρεις ενότητες κλείνει με γενικές διαπιστώσεις και προτάσεις για βελτίωση ή και αλλαγή. Αξιολογούνται:

1. Η προσαρμογή στην οργάνωση και η ευκολία εξοικείωσης στο ρόλο του /της ασκούμενου /της ασκούμενης.
2. Η υπευθυνότητα, η συνέπεια, η συνεργασιμότητά του/της με τον εκπαιδευτή και το προσωπικό.
3. Η πρωτοβουλία και τα κίνητρά του /της για μάθηση
4. Ο βαθμός αξιοποίησης θεωρητικών γνώσεων και η συχνότητα, επιμονή στην αναζήτηση πρόσθετων.
5. Το ενδιαφέρον και ο προβληματισμός σχετικά με τα εφαρμοζόμενα προγράμματα και την απαντητικότητα τους στους στόχους σχεδιασμού τους.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

6. Η ικανότητά στη διάκριση των σταδίων παρέμβασης της Κ.Ε. και στο συσχετισμό των στόχων και της πορείας μιας παρέμβασης.
7. Η τάση για κατανόηση των ιδιαίτερων καταστάσεων των αποδεκτών των υπηρεσιών σε συνάρτηση με την ισχύουσα κοινωνική πολιτική που ο συγκεκριμένος φορέας Π. Α., υλοποιεί.
8. Η ικανότητα συγκέντρωσης, παρουσίασης, ανάλυσης και αξιολόγησης πληροφοριών.
9. Η υιοθέτηση «επαγγελματικής» στάσης προς τους απευθυνόμενους στην οργάνωση και προς την ίδια την οργάνωση, και
10. Η δημιουργική / επαρκής αξιοποίηση του χρόνου της Π. Α.

Σ' ότι αφορά τα κέντρα Π. Α. αξιολογούνται σύμφωνα με τα κριτήρια που έχει θεσπίσει η Σ. Ε. Π.Α. και έχει εγκρίνει η Γενική Συνέλευση του Τμήματος:

1. η επάρκεια του κάθε ενός ως πλαισίου Π. Α. συνολικά και
2. η ειδική συνδρομή του εκπαιδευτή στο συγκεκριμένο πλαίσιο (βλ. σχετικά έντυπα).

Το σχετικό έντυπο είναι προσβάσιμο αυτοτελώς στον ιστότοπο <https://sw.duth.gr/> για τη διευκόλυνση εκείνων που ενδιαφέρονται να το αξιοποιήσουν.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Παράρτημα 1

Έξι (6) πεδία – τομείς Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα της κοινωνικής εργασίας.

Η Πρακτική άσκηση αναπτύσσεται σε έξι γενικούς τομείς άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας. Αυτοί περικλείουν, χωρίς ωστόσο να εξαντλούν, τις υπηρεσίες:

1. Τομέας Εκπαίδευσης (κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση)

- Μονάδες προσχολικής αγωγής και δημιουργικής απασχόλησης
- Σχολικές Μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Μονάδες γενικής, διαπολιτισμικής και μειονοτικής Α' βάθμιας και Β' βάθμιας εκπαίδευσης,
- ΕΠΑΛ, Τ.Ε.Ε. και Ι.Ε.Κ.
- Σχολεία β' ευκαιρίας
- Σύλλογοι γονέων σχολικών μονάδων,
- Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.)
- Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής (ΣΜΕΑ) όλων των βαθμίδων - Ειδικά Σχολεία, σχολεία κωφών, τυφλών, κ.ά.
- Υπηρεσίες Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης φοιτητών
- Γραφείο Διασύνδεσης του Δ.Π.Θ.

2. Τομέας Κοινωνικής Φροντίδας και Κοινοτικής Ανάπτυξης

- Περιφέρειες - ΔΥΠΕ
- Διευθύνσεις Πρόνοιας των Δήμων - Δημοτικές Κοινωνικές υπηρεσίες
- Κέντρα Κοινότητας
- Υπηρεσίες και Προγράμματα για μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, Ρομά

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Ιατροκοινωνικά Κέντρα
- Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η), Κέντρα Αποθεραπείας Φυσικής και Κοινωνικής Αποκατάστασης (ΚΑΦΚΑ) και Προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι»,
- Λέσχες Ηλικιωμένων
- Κέντρα Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης για Άτομα με Αναπηρίες (ΚΕΚΥΚΑμεΑ)
- Σύλλογοι ατόμων με αναπηρίες
- Ομάδες αυτοβοήθειας
- Μη κυβερνητικές οργανώσεις (π.χ. ΧΕΝ, χωριά SOS, ΑΡΣΙΣ, κ.ά.)
- Συλλογικότητες πολιτών και ομάδες ενδιαφέροντος στις κοινότητες

3. Τομέας Παραβατικότητας & Εγκληματικότητας

- Δικαστήρια Ανηλίκων
- Εισαγγελίες Ανηλίκων
- Μονάδες επανένταξης
- Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων
- Εταιρείες προστασίας ανηλίκων
- Ειδικά Καταστήματα Κράτησης νέων
- Καταστήματα Κράτησης
- Δικαστική Φυλακή Κομοτηνής
- Μ.Κ.Ο. νέων (π.χ. ΑΡΣΙΣ)
- Προγράμματα πρόληψης από ΝΠΙΔ ή συναφή επιδοτούμενα από το κοινοτικό ταμείο

4. Τομέας Υγείας (κοινωνική εργασία στην υγεία)

- Πανεπιστημιακά Νοσοκομεία
- Γενικά Νοσοκομεία

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Κέντρα Υγείας
- Τοπικές Μονάδες Υγείας (ΤΟΜΥ)
- Αγροτικά ιατρεία
- Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες
- Ιδρύματα χρόνιων παθήσεων
- ΜΚΟ, αντικαρκινική εταιρεία, σύλλογοι αιμοδοτών, δωρητών σώματος, κ.ά.

5. Τομέας ψυχικής υγείας και εξαρτήσεων

- Ψυχιατρικοί τομείς γενικών Νοσοκομείων
- Κέντρα Ψυχικής Υγείας
- Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες
- Εταιρία κοινωνικής ψυχιατρικής και ψυχικής υγείας,
- Ινστιτούτο Ψυχικής Υγείας,
- Δομές Ημερήσιας Φροντίδας ψυχικά ασθενών
- Οικοτροφεία
- Κοινωνικοί Ξενώνες
- Κέντρα Πρόληψης του ΟΚΑΝΑ
- Προγράμματα και υπηρεσίες του ΚΕ.ΘΕ.Α. -
- Ανώνυμοι αλκοολικοί
- Σύλλογοι γονέων, ΜΚΟ

6. Τομέας απασχόλησης, κατάρτισης και κοινωνικής ένταξης

- Προγράμματα του Υπουργείου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας
- Διευθύνσεις και Γραφεία του ΟΑΕΔ
- ΚΕΤΕΚ του ΟΑΕΔ
- Συμβουλευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες σε Κ.Ε.Κ.
- Γραφείο Διασύνδεσης ΔΠΘ.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Παράρτημα 2

Βασικοί στόχοι ανά τομέα Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα της κοινωνικής εργασίας.

Οι βασικοί στόχοι της εκπαίδευσης προπτυχιακών φοιτητών στους έξι γενικούς τομείς άσκησης της Κοινωνικής Εργασίας διαμορφώνονται ως εξής:

1.Τομέας Εκπαίδευσης

Βασικοί στόχοι της Π.Α. στον τομέα αυτό είναι η ασκούμενη / ο ασκούμενος φοιτητής:

- να κατανοήσει το οργανωτικό πλαίσιο των εκπαιδευτικών οργανισμών
- να ευαισθητοποιηθεί - αναγνωρίσει τα χαρακτηριστικά ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης και τις ανάγκες των μαθητών ανάλογα με την ηλικία και τις συνθήκες που την έχουν ασκήσει επίδραση σε αυτήν
- να γνωρίσει και να αναπτύξει το ρόλο / τους ρόλους του κοινωνικού λειτουργού στο χώρο της γενικής εκπαίδευσης και της ειδικής αγωγής (με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς/κηδεμόνες και το σχολείο ως σύνολο)
- να γνωρίσει τις πηγές της κοινότητας και των υπηρεσιών οι οποίες υποδέχονται τα σχήματα οικογένειας με παιδί, που αντιμετωπίζει ένα ειδικό πρόβλημα

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- να κατανοήσει τις λειτουργίες και τη φιλοσοφία της ανάπτυξης προγραμμάτων συλλογικής δράσης και συμμετοχής στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών κοινοτήτων και των γονέων των μαθητών
- να εξοικειωθεί με την άσκηση συμβουλευτικής κοινωνικής εργασίας σε παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα μάθησης, συμπεριφοράς, συναισθηματικές διαταραχές κ.λπ.
- να αξιοποιήσει τεχνικές αντιμετώπισης καταστάσεων κρίσης, όποτε και εφόσον χρειαστεί
- να αξιοποιήσει τη μεθοδολογία της κοινωνικής εργασίας στην εκπαίδευση, καθώς και της κοινωνικής παιδαγωγικής και της κοινωνικο-πολιτισμικής εμψύχωσης.

Για την εκπλήρωση των στόχων αυτών, οι ασκούμενοι φοιτητές σε συνεργασία με μέλη ή/και συλλογικούς σχηματισμούς της σχολικής κοινότητας (σύλλογο εκπαιδευτικών, μαθητικά συμβούλια, σύλλογο γονέων και κηδεμόνων, το σύλλογο προσωπικού των ειδικών σχολείων, κ.α.) ή/και εξωτερικούς φορείς, οργανώνουν και συμμετέχουν σε εξατομικευμένες ή/και συλλογικές δράσεις στις εκπαιδευτικές δομές, σχεδιάζουν και υλοποιούν παιδαγωγικά πρότζεκτ, ομάδες εμψύχωσης, καθώς και προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης και ομάδες με ενδυναμωτικό προσανατολισμό με στόχους, όπως:

- τη βελτίωση των διαπροσωπικών και διομαδικών σχέσεων, ο περιορισμός της βίας - λεκτικής και σωματικής - μεταξύ των μαθητών,
- την έγκαιρη πρόγνωση και αντιμετώπιση περιπτώσεων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο εγκατάλειψης του σχολείου,
- την έγκαιρη παρέμβαση σε περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, bullying, cyber bullying, εξαρτητικών συμπεριφορών, κ.α.
- την ενίσχυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της οικογένειας και του σχολείου,
- την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και η συμβουλευτική παρέμβαση σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο των μαθητών,
- τον εντοπισμό ζητημάτων που χρήζουν διεπιστημονικής παρέμβασης και η παραπομπή σε κατάλληλες υπηρεσίες ή ειδικούς όποτε αυτό απαιτείται (π.χ. ενός γονέα ή μαθητή που

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

παρουσιάζει συμπτώματα κατάθλιψης σε κέντρο ψυχικής υγείας ή ενός μαθητή με δυσκολίες στην ομιλία σε λογοπεδικό, κ.α.),

- την ευαισθητοποίηση μαθητών και γονέων σχετικά με τα ατομικά και συλλογικά μέτρα πρόληψης στους τομείς της υγείας, της ψυχικής υγείας και της τοξικοεξάρτησης σε συνεργασία με τους φορείς που δραστηριοποιούνται σ' αυτούς,
- έρχονται σε επαφή με τα μαθητικά συμβούλια, τους συλλόγους γονέων και διδασκόντων, κ.α,
- διοργανώνουν εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό των σχολείων,
- διοργανώνουν σύγχρονα παιδαγωγικά πρότζεκτ το χώρο του σχολείου για την πρόληψη φαινομένων κοινωνικής παθογένειας,
- συνεργάζονται με άλλους φορείς για την πραγματοποίηση ομιλιών ειδικών επιστημόνων προς τους γονείς των παιδιών για ζητήματα που αφορούν την κοινωνική και ψυχική ανάπτυξη των παιδιών,
- πραγματοποιούν συνεδρίες συμβουλευτικής και υποστήριξης σε μαθητές και γονείς,
- συντάσσουν κοινωνικές εκθέσεις και συμπληρώνουν κοινωνικά ιστορικά,
- μελετούν τις ανάγκες της σχολικής κοινότητας συνεργάζονται με κοινωνικές υπηρεσίες για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων των μαθητών.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Βοσνιάδου, Στ. & Παπαθεοφίλου, Ρ. (επιμ) (1998). *Η εγκατάλειψη του σχολείου*. Αθήνα: Gutenberg.

Γεωργίου Στ. (2000): *Σχέση σχολείου οικογένειας και ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000): *Ένταξη: ουτοπία ή πραγματικότητα; Η εκπαιδευτική και πολιτική διάσταση της ένταξης μαθητών με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998.): *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευση τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Dowling E. & Osborne E. (2001) : Η Οικογένεια και το σχολείο. Μετ. I. Μπίμπου. Αθήνα: Gutenberg.

Gummis, J. (1999): *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας.* Μτφρ. Αργύρη. Αθήνα: Gutenberg.

Καλλινικάκη Θ. (1996). Η συμβολή της Διεπαγγελματικής Συμβουλευτικής στην αντιμετώπιση του δύσκολου μαθητή στην τάξη. *Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης, T. 41,* 66-71.

Καλλινικάκη, Θ. (2009). Παιδιά αλλοδαπών και μειονοτήτων στη σύγχρονη Ελλάδα. *Εγκέφαλος, 46 (4),* 174-181.

Καλλινικάκη, Θ. και Κασσέρη, Ζ. (επιμ) (2014). Κοινωνική εργασία στην εκπαίδευση: στα θρανία των ετεροτήτων. Αθήνα: Τόπος.

Κανδυλάκη, Α. (2008): *Η συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία.* Αθήνα: Τόπος.

Κανδυλάκη, Α. (2009): *Κοινωνική Εργασία σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον.* Αθήνα: Τόπος.

Μαλικιώση-Λοίζου, Μ. (2010). *Συμβουλευτική Ψυχολογία στην εκπαίδευση.* Αθήνα: Τοπός.

Παπαδοπούλου, Χρ. (1993): *Κοινωνική Εργασία με Ομάδες.* Αθήνα 'Ελλην.

Παπαθεοφίλου, Ρ., Καλλινικάκη Θ., Κ. Γαλανοπούλου & Κατσαντώνη Θ. (1990). "Απουσίες αποβολές μαθητών Δευτεροβάθμιας

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Εκπαίδευσης. Ψυχοκοινωνικό πρόβλημα?". *Ψυχολογικά Θέματα*, Τόμος 3, Τ. 1, 35-48.

Πουλόπουλος, Χ. και Τσιμπουκλή, Α. (2016) *Δυναμική των ομάδων και αλλαγή στους οργανισμούς*, Αθήνα: Τόπος.

Τσιάντης, Γ. και συν (επιμ.) (2005) *Εργασία με τους γονείς: ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία με παιδιά και εφήβους*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Thomas, D. & Woods, H. (2008). Νοητική καθυστέρηση: θεωρία και πράξη. Επιστημονική επιμέλεια Α. Ζώνιου-Σιδέρη, και Ε. Ντεροπούλου-Ντέρου Αθήνα: Τόπος
Μυλωνάκου – Κεκέ, Η. (2021). Κοινωνική Παιδαγωγική. Εκδόσεις Α. Παπαζήσης, Αθήνα.

2. Τομέας Κοινωνικής Φροντίδας και Κοινοτικής Ανάπτυξης

Ο ασκούμενος/ η ασκούμενη αναμένεται να:

- να γνωρίσει το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο καθώς επίσης και τη δομή των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας
- να γνωρίσει και να κατανοήσει τη φιλοσοφία και τις λειτουργίες των προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας και τις διαδικασίες υλοποίησης τους
- να γνωρίσει τα ιδιαίτερα προβλήματα αλλά και τις δυναμικές που διαμορφώνονται στο πλαίσιο πολυπολιτισμικών περιοχών
- να γνωρίσει και να ασκηθεί στις μεθόδους κοινωνικής έρευνας και εκτίμησης αναγκών
- να γνωρίσει τις πηγές της κοινότητας και των υπηρεσιών με τις οποίες θα συνεργαστεί
- να κατανοήσει τις λειτουργίες και τη φιλοσοφία της ανάπτυξης προγραμμάτων συλλογικής δράσης και συμμετοχής
- να γνωρίσει τις διεργασίες της άσκησης συμβουλευτικής σε θέματα κοινωνικής φροντίδας ευάλωτων κοινωνικών ομάδων

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- να γνωρίσει το μεθοδολογικό πλαίσιο των ενδυναμωτικών πρακτικών υποστήριξης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στον κοινοτικό χώρο.
- να γνωρίσει τις διεργασίες σχεδιασμού και εφαρμογής προγραμμάτων παρέμβασης για την κοινωνική ανάπτυξη

Για την εκπλήρωση αυτών των στόχων οι φοιτητές

- Συμμετέχουν στην προσφορά των υπηρεσιών του φορέα.
- Συντάσσουν κοινωνικά ιστορικά και εκθέσεις, τα οποία αξιοποιούν και αρχειοθετούν.
- Κάνουν προγραμματισμένες κατ οίκον επισκέψεις με σαφή στόχο (βάσει ενός πλάνου που εξυπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό, π.χ. εκτίμηση ή διερεύνηση, συμβουλευτική, κλπ.)
- Συνεργάζονται με άλλες δομές, κοινωνικές υπηρεσίες και το περιβάλλον του/των εξυπηρετούμενου/ων, ενώ οργανώνουν δίκτυα συνεργασίας για την προσφορά της καλύτερης δυνατής φροντίδας, ανταποκρινόμενοι στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του άμεσα ενδιαφερόμενου.
- Οργανώνουν ομιλίες, διαλέξεις, ομαδικές συνεδρίες, υποστηριχτικές ομάδες, κλπ.
- οργανώνουν ενημερωτικές καμπάνιες για ζητήματα κοινοτικών αναγκών
- συμμετέχουν σε κοινοτικά φόρουμ και ομαδικές συνεδρίες εστιασμένες σε θέματα που αφορούν την τοπική κοινωνία και τις διαπολιτισμικές σχέσεις.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Βεργέτη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία με οικογένειες σε κρίση*.
Αθήνα: Τόπος.

Ε.Ο.Κ.Φ. (2001): *Ανάδοχη φροντίδα* Επιμ. Θ Καλλινικάκη. Αθήνα :
Ελληνικά Γράμματα.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού (2001): *Μετανάστες στην Ελλάδα*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.

Ζαϊμάκης, Γ. και Κανδυλάκη Α. (2004): *Δίκτυα Κοινωνικής Προστασίας*. Αθήνα: Κριτική.

Ιωακειμίδης, Β. (επιμ) (2012) Κοινωνική εργασία για την κοινωνική δικαιοσύνη, Αθήνα: Ιών.

Καλλινικάκη, Θ. (2010). Η «μεταρρύθμιση» στην παιδική προστασία. Στο Μ. Πετμεζίδου & Χρ. Παπαθεοδώρου, (Επιμ.) *Κοινωνική μεταρρύθμιση και αλλαγές στο μείγμα «δημόσιου»-«ιδιωτικού» στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας* (σελ. 371-400). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κανδυλάκη, Α. (2008): *Η συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία*. Αθήνα: Τόπος.

Καραγκούνης, Β. (2008) *Κοινωνική εργασία και τοπική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Τόπος.

ΚΕΔΚΕ. (2002): *Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι»*. Έκθεση εφαρμογής. Αθήνα ΚΕΔΚΕ

Κουσίδου, Τ. (2000): *Υιοθεσία*. Αθήνα Γρηγόρης

Κωσταρίδου-Ευκλείδη, Α. (1999): *Θέματα Γηροψυχολογίας και Γεροντολογίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μαυρομάτης Γ (2004): *Τα παιδιά της Καλκάντζας. Εκπαίδευση, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός σε μια κοινότητα μουσουλμάνων της Θράκης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μωισίδης, Α. (1998): Κοινωνικός Μετασχηματισμός και Όψεις του κοινωνικού Αποκλεισμού στον Αγροτικό χώρο. Το πρόβλημα των

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ηλικιωμένων. Στο: *ΚΕΚΜΟΚΟΠ Κοινωνικός Αποκλεισμός. Η ελληνική εμπειρία.* Αθήνα Gutenberg.

Πετμεζίδου Μ. και Παπαθεοδώρου Χ. (επιμ) (2004). *Φτώχια και κοινωνικός αποκλεισμός.* Αθήνα: Εξάντας.

Πουλόπουλος, Χ. και Τσιμπουκλή, Α. (2016) Δυναμική των ομάδων και αλλαγή στους οργανισμούς, Αθήνα: Τόπος.

Σταθόπουλος Π. (2005) *Κοινοτική_εργασία,* Εκδόσεις Παπαζήση

Wetherell M. (2004): *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα.* Αθήνα: Μεταίχμιο.

Slater, R. (2003): *ΓΗΡΑΤΕΙΑ «Θλιμμένος χειμώνας ή δεύτερη άνοιξη;» Η ψυχολογία της γήρανσης.* Επιμ Μ. Μαλικιώση-Λοϊζου. Αθήνα Ελληνικά ΓράμματαΝαξάκης & Χλέτσος (2001): *Μετανάστες και μετανάστευση. Οικονομικές πολιτικές και κοινωνικές πτυχές.* Αθήνα : Πατάκης.

Thomas, D. & Woods, H. (2008). *Νοητική Καθυστέρηση θεωρία και πράξη.* Μτφρ. Χ. Λυμπεροπούλου. Αθήνα: Τόπος.

3. Τομέας Παραβατικότητας και Εγκληματικότητας

Βασικοί στόχοι είναι μέσα από την πρακτική άσκηση ο φοιτητής:

- να κατανοήσει το οργανωτικό πλαίσιο, τη δομή και τις βασικές λειτουργίες των κοινωνικών υπηρεσιών που ασχολούνται με ζητήματα παραβατικότητας και εγκληματικότητας.
- να γνωρίσει και να κατανοήσει τη φιλοσοφία και τις λειτουργίες των προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς.
- να γνωρίσει και να αναπτύξει το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- να κατανοήσει τη μεθοδολογία και τις τεχνικές προσέγγισης και άσκησης συμβουλευτικής παραβατικών ατόμων.
- να γνωρίσει τις βασικές λειτουργίες και τη φιλοσοφία των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης.
- να γνωρίσει τις πηγές της κοινότητας και των υπηρεσιών από τις οποίες θα μπορέσει να αντλήσουν πηγές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων κοινωνικής περιθωριοποίησης.

Για την εκπλήρωση αυτών των στόχων οι φοιτητές

- συμμετέχουν στις λειτουργίες κοινωνικών υπηρεσιών στο χώρο της παραβατικότητας και της εγκληματικότητας.
- συμμετέχουν σε προγράμματα ενημέρωσης και πρόληψης.
- συντάσσουν σχετικές εκθέσεις και κοινωνικό ιστορικό.
- οργανώνουν ομιλίες και δράσεις για την κοινωνική ένταξη.
- συνεργάζονται με κοινωνικές υπηρεσίες για την αντιμετώπιση προβληματικών καταστάσεων.
- πραγματοποιούν επισκέψεις σε οικογένειες, καταγράφουν ανάγκες και ασκούν συμβουλευτικό έργο

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Βεργέτη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία με οικογένειες σε κρίση*.

Αθήνα: Τόπος.

Becker H.(ελ. μτφρ.2000). *Οι περιθωριοποιημένοι*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Παπαδοπούλου Χρ.(1993): *Κοινωνική Εργασία με Ομάδες*. Αθήνα: Έλλην.

Πιτσελά, Α. (2004). *Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων*. Αθήνα: Σάκκουλας.

Τσιάντης Γ. και συν. (επιμ) 1994. Εφηβεία. Ένα μεταβατικό στάδιο σ' ένα μεταβαλλόμενο κόσμο. Αθήνα: Καστανιώτης.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Τσιάντης, Γ. και συν (επιμ.) (2005) *Εργασία με τους γονείς: ψυχαναλυτική ψυχοθεραπεία με παιδιά και εφήβους*. Αθήνα: Καστανιώτης.

4 και 5. Τομείς Υγείας, Ψυχικής Υγείας και Τοξικοεξάρτησης

Βασικοί στόχοι της Πρακτικής Άσκησης στο Νοσοκομείο είναι:

- Η γνώση και η κατανόηση του οργανωτικού πλαισίου, της δομής και της διάρθρωσης του Εθνικού και των Περιφερειακών Συστημάτων Υγείας,
- Η κατανόηση της φιλοσοφίας, των σκοπών και των στόχων των υπηρεσιών υγείας
- Η γνώση της οργάνωσης ενός Γενικού Νοσοκομείου (διασύνδεση μεταξύ τμημάτων και υπηρεσιών)
- Η εξοικείωση με το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στο νοσοκομείο και τις μονάδες υγείας. Όρια και περιορισμοί του ρόλου, ανάπτυξη επαγγελματικής ευθύνης.
- Η πρόσβαση και η εξοικείωση με τη μεθοδολογία της εκτίμησης αναγκών υγείας.
- Η απόκτηση δεξιοτήτων ενσυναίσθησης και κριτικής ικανότητας στο πλαίσιο της επαγγελματικής σχέσης και συνεργασίας ασκούμενου - ασθενούς (εντοπισμός, διερεύνηση και εκτίμηση των αναγκών των ατόμων που απευθύνονται στην κοινωνική υπηρεσία).
- Η κατανόηση της αμφισημίας και της αλληλεξάρτησης των προβλημάτων υγείας με οικονομικούς, κοινωνικούς και συναισθηματικούς παράγοντες.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- Η ενημέρωση σχετικά με τα χαρακτηριστικά συμπτώματα των χρόνιων ασθενειών (π.χ. καρκίνος, νεφρική ανεπάρκεια) και των συνεπειών από τις ακολουθούμενες μεθόδους και τα σχήματα θεραπείας (χημειοθεραπεία, αιμοκάθαρση, τακτές μεταγγίσεις κ.α.)
- Η εξοικείωση με τις διεργασίες συμβουλευτικής με οικογένειες, μέλη των οποίων αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και ψυχικών διαταραχών.
- γνώση και η κατανόηση των δικαιωμάτων των ασθενών και της επαγγελματικής δεοντολογίας στο χώρο της υγείας.
- Η γνωριμία με τις πηγές της κοινότητας και τις υπηρεσίες στις οποίες ο ασκούμενος ή ο Κ. Λ. μπορεί να παραπέμπει ασθενείς ή τις οικογένειες τους για πρόσθετες ή ειδικευμένες υπηρεσίες υγείας και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
- Η καλλιέργεια δεξιοτήτων διεπιστημονικής συνεργασίας (μέσω της συμμετοχής τους σε συζητήσεις και συμβούλια περιπτώσεων κ.α.).

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων οι ασκούμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί αναλαμβάνουν περιγεγραμμένες δράσεις που άπτονται της Νοσοκομειακής Κοινωνικής Υπηρεσίας, όπως:

- Προληπτική παρέμβαση: Συνεργασία με το επιστημονικό προσωπικό του Νοσοκομείου και άλλους φορείς με στόχο την ενημέρωση – ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα υγείας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Παρέμβαση για την προσβασιμότητα ατόμων μελών ευπαθών ομάδων (άποροι, πρόσφυγες, κ.α.) στο σύστημα υγείας και κοινωνικής φροντίδας. Ενδεικτικά: αποσαφήνιση – ενέργειες για δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης, αναζήτηση –

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

ενημέρωση συγγενών για έκτακτες διακομιδές σοβαρών περιστατικών, επανασύνδεση μετά από μακροχρόνια νοσηλεία)

- Κλινική και συμβουλευτική παρέμβαση στους ασθενείς (άτομα, ομάδες) και τις οικογένειές τους,
- Εξω-/μετανοσοκομειακή παρακολούθηση: Παρακολούθηση ασθενών, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο, μετά την έξοδό τους από το Νοσοκομείο ή/ και κατά την παρακολούθησή τους στα τακτικά εξωτερικά ιατρεία. Σύνδεση-παραπομπή των πασχόντων από χρόνια ασθένεια σε δομές κοινωνικής φροντίδας και αποκατάστασης.
- Συνηγορία υπέρ των ατόμων μετά την έξοδο από το Νοσοκομείο ή στο μεσοδιάστημα νοσηλειών με στόχο, για παράδειγμα, τη διατήρηση της σύνδεσής τους με το περιβάλλον απασχόλησής τους ή τη διεκδίκηση επιδόματος ή άλλου δικαιώματος, κ.ά..
- Δραστηριοποίηση των πολιτών: Ανάπτυξη και αξιοποίηση εθελοντικής προσφοράς στο πεδία της υγείας, π.χ. εθελοντών αιμοδοτών, δωρητών οργάνων, εθελοντών φροντιστών ασθενών.
- Έρευνα: όπως, για παράδειγμα, η εκτίμηση των ψυχοκοινωνικών αναγκών ασθενών και οικογενειών σε επίπεδο κοινότητας (π.χ. νεφροπαθών ή καρκινοπαθών ή σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας) ή η διερεύνηση και καταγραφή της κοινωνικής διάστασης της εκδήλωσης και πορείας των νόσων σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες κ.α.

Οι αντίστοιχοι στόχοι στον τομέα της ψυχικής υγείας και των εξαρτήσεων, είναι:

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- να κατανοήσει το οργανωτικό πλαίσιο, τη δομή και τις βασικές λειτουργίες των κοινωνικών υπηρεσιών στο χώρο της ψυχικής υγείας και της τοξικοεξάρτησης
- να γνωρίσει και να κατανοήσει τη φιλοσοφία και τις λειτουργίες των σχετικών προγραμμάτων τόσο της πρόληψης όσο και της αντιμετώπισης των προβλημάτων καθαυτών (π.χ. χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών) όσο και συνοδών καταστάσεων (π.χ. εγκληματικότητα).
- να εξοικειωθεί με το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στο νοσοκομείο, τις μονάδες ψυχικής υγείας και στις υπηρεσίες καταπολέμησης της τοξικοεξάρτησης.
- να κατανοήσει τη μεθοδολογία της εκτίμησης αναγκών υγείας.
- να αναπτύξει δεξιότητες ενσυναίσθησης και κριτική ικανότητα στη συνεργασία τους με ασθενείς.
- να γνωρίσει τις πηγές της κοινότητας και των υπηρεσιών από τις οποίες θα μπορέσει να παραπέμψει τις οικογένειες που έχουν ανάγκες υπηρεσιών υγείας.
- να γνωρίσει τις βασικές αρχές και το σχεδιασμό των προγραμμάτων πρόληψης της τοξικοεξάρτησης και των ψυχικών διαταραχών
- να γνωρίσει τις διεργασίες της άσκησης συμβουλευτικής με οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας και ψυχικών διαταραχών
- να γνωρίσει τους όρους και τα όρια της επαγγελματικής δεοντολογίας στο χώρο της υγείας όπως και τα δικαιώματα των ασθενών και των χρηστών τοξικών ουσιών

Για την εκπλήρωση αυτών των στόχων οι φοιτητές:

- συμμετέχουν στην υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης καταστάσεων κρίσης στο χώρο της υγείας και της ψυχικής υγείας και της τοξικοεξάρτησης.
- μετέχουν στα συμβούλια και τις συζητήσεις περιπτώσεων στις διεπιστημονικές ομάδες
- συντάσσουν κοινωνικά ιστορικά και εκθέσεις συνεντεύξεων αλλά και παραπομπής σε άλλες υπηρεσίες.
- αρχειοθετούν, ταξινομούν και αναλύουν δεδομένα.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

- συμμετέχουν σε έρευνες ή μελέτες ιατρο-κοινωνικών προβλημάτων
- συμμετέχουν σε σχετικές ενημερωτικές καμπάνιες.
- πραγματοποιούν επισκέψεις σε οικογένειες που έχουν προβλήματα ασθενειών, καταγράφουν ανάγκες και ασκούν συμβουλευτική με τους φροντιστές ή και τους ίδιους
- συνεργάζονται με ειδικούς επιστήμονες για την αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας και ψυχικής ασθένειας

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Ασημόπουλος, Χ. (2009). *Η καθημερινή ζωή στο Ψυχιατρείο. Μορφές ιδρυματισμού και ιδρυματικής κακοποίησης*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Βεργέτη, Α. (2009). *Κοινωνική Εργασία με οικογένειες σε κρίση*. Αθήνα: Τόπος.

Καλλινικάκη Θ. (1994). "Η εξέλιξη της διεπιστημονικής σχέσης στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους-Η συμβολή του Κοινωνικού Λειτουργού". *Κοινωνική Εργασία*, Τ. 36, σελ: 217 - 226.

Καραγκούνης, Β (2018). Κοινωνική εργασία στην υγεία: Θεωρήσεις, μέθοδοι και πρακτικές στο χώρο του νοσοκομείου και στην κοινότητα, Αθήνα: Τόπος.

ΚΕΘΕΑ, (2000). *Συμβουλευτική στον τομέα της τοξικοεξάρτησης. Γνώσεις, δεξιότητες, στάση στην επαγγελματική πρακτική*. Αθήνα: ΚΕΘΕΑ.

Κεϊσμεντ, Π. (1989): *Μαθαίνοντας από τον ασθενή*. Αθήνα: Καστανιώτης

Μάνος, Ν. (1997). *Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής*. Θεσσαλονίκη: Univ. Studio Press.

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Μάτσα, Κ. (2001). *Ψάξαμε ανθρώπους και βρήκαμε σκιές.*
Αθήνα: Άγρα.

Παπαδημητρίου, Ν. Γ. (συντονιστής), Κουντή-Χρονοπούλου, Λ. Κ.,
Τζεδάκη, Μ. και Πασσά, Μ. (2015) *Η συμβολή της κοινωνικής
εργασίας στην ψυχιατρική θεραπευτική,* Αθήνα: Εκδόσεις
Παρισιανού ΑΕ.

Πουλόπουλος, Χ. (2011). *Κοινωνική Εργασία στις εξαρτήσεις. Οι
κοινότητες της αλλαγής.* Αθήνα: Τόπος.

Πουλόπουλος, Χ. (2000). Αξιολόγηση οργανισμών θεραπείας της
τοξικοεξάρτησης: στόχοι, μέθοδοι και κριτήρια. *Κοινωνική
Εργασία,* 57.

Στυλιανίδης, Στ. & Στυλιανούδη, Λ. (2008): *Κοινότητα και
Ψυχιατρική Μεταρρύθμιση Η εμπειρία της Εύβοιας 1998-2008.*
Αθήνα: Τόπος.

Thoricroft Gr. & Tansella M. (2010). *Για μια καλύτερη φροντίδα
της ψυχικής υγείας. Ηθική και δεοντολογία, τεκμήρια και
εμπειρία.* Αθήνα: Τόπος.

Τσιάντης Γ. και συν. (επιμ.) (2001). *Εισαγωγή στην
Παιδοψυχιατρική.* Αθήνα: Καστανιώτης.

Τσιάντης Γ. και συν. (επιμ) 1994. *Εφηβεία. Ένα μεταβατικό στάδιο
σ' ένα μεταβαλλόμενο κόσμο.* Αθήνα: Καστανιώτης.

Χαρτοκόλης, Π. (1998) *Εισαγωγή στην ψυχιατρική.*
Αθήνα: Καστανιώτης.

6. Τομέας Απασχόλησης, Κατάρτισης και Κοινωνικής ένταξης

Βασικοί στόχοι είναι μέσα από την πρακτική άσκηση ο φοιτητής:

- να γνωρίσει το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο των υπηρεσιών απασχόλησης και κατάρτισης.
- να κατανοήσει τη φιλοσοφία και τις λειτουργίες των προγραμμάτων καταπολέμησης της ανεργίας και των προγραμμάτων ενίσχυσης της απασχόλησης.
- να γνωρίσει το πλαίσιο της οργάνωσης και του σχεδιασμού προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής.
- να κατανοήσει το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στη διαδικασία υποστήριξης κοινωνικών ομάδων που είναι αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας.
- να συνεργαστεί με στελέχη υπηρεσιών και οργανώσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων φτώχειας και ανεργίας.

Στο δε συναφές πεδίο της κοινωνικής ασφάλισης

Βασικοί στόχοι είναι ο ασκούμενος/ η ασκούμενη:

- να κατανοήσει το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης
- να αναπτύξει πρωτοβουλίες σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης προγραμμάτων κοινωνικής ασφάλισης
- να κατανοήσει τους μηχανισμούς διαχείρισης, αξιοποίησης των πηγών και των πόρων,
- να συμμετάσχει σε διεργασίες για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των εργαζομένων για να επιτελέσουν τους διοικητικούς ρόλους
- να συμμετάσχει σε διεργασίες εκπροσώπησης και συνηγορίας υπέρ δικαιούχων που δεν έχουν πρόσβαση στις παροχές κοιν. ασφάλισης
- να γνωρίσει τις μεθόδους και τις τεχνικές εκτίμησης αναγκών σε τοπικές κοινωνίες
- να κατανοήσει το οργανωτικό και θεσμικό πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Για την εκπλήρωση αυτών των στόχων οι φοιτητές:

- συνεργάζονται με κοινωνικές υπηρεσίες και ΜΚΟ που αναπτύσσουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης .
- συμμετέχουν στην υλοποίηση προγραμμάτων ενημέρωσης των πολιτών σε ζητήματα απασχόλησης.
- συμβάλλουν στην οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης.
- συμμετέχουν σε έρευνες εκτίμησης αναγκών της αγοράς και της προσφοράς εργασίας.
- ασκούν συμβουλευτικό έργο σε άνεργα άτομα
- ασκούν υποστηρικτικό έργο σε ανάπτηρα άτομα και τις οικογένειες τους που διστάζουν ή εμποδίζονται να πάρουν μέρος ή να ολοκληρώσουν προγράμματα προκατάρτισης και κατάρτισης
- οργανώνουν ομάδες δράσης ανέργων.
- αναπτύσσουν συνηγορία υπέρ των ανέργων μελών κοινωνικά ευάλωτων ομάδων

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

ΚΕΚΜΟΚΟΠ (2002) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία.* Αθήνα: Gutenberg.

ΚΕΚΜΟΚΟΠ (2002) *Πολιτική Απασχόλησης Πεδίο σύζευξης οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.* Επιμ: .Μ Καραμεσίνη και Γ. Κουζής. Αθήνα: Gutenberg.

Ψημμένος, Ι. & Σκαμνάκης, Χρ. (2008). *Οικιακή εργασία των μεταναστριών και κοινωνική προστασία. Η περίπτωση των γυναικών από την Αλβανία και την Ουκρανία.* Αθήνα: Παπαζήση.

Ενδεικτική βιβλιογραφία για τη μεθοδολογία έρευνας στους παραπάνω τομείς ΠΑ

**Οδηγός Πρακτικής Άσκησης στις εφαρμογές και την έρευνα Κοινωνικής
Εργασίας στο ΔΠΘ**

Καλλινικάκη, Θ. (επιμ) (2010). *Ποιοτικές μέθοδοι στην έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Τόπος.

Κυριαζή, Ν. (2001), *Η κοινωνιολογική έρευνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Mason, J. (2003). *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Μτφρ. Ε Δημητριάδου, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Πανταζής, Π. (2004). *Από τα υποκείμενα στο υποκείμενο. Η βιογραφική προσέγγιση στην ψυχοκοινωνική έρευνα*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

ΠΜΣ "Κοινωνική πολιτική και κοινωνική εργασία" ΔΠΘ (2016). Διαδρομές κοινωνικής έρευνας. Επιμέλεια Θ. Καλλινικάκη και Μ. Πετμεζίδου. Αθήνα: MOTIVO

Plummer, K. (2000). Τεκμήρια ζωής. Εισαγωγή στα προβλήματα και τη βιβλιογραφία μιας ανθρωπιστικής μεθόδου. Επιμέλεια Κοκοσαλάκης. Αθήνα: Gutenberg.

Robson C. (2007), *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου: Ένα μέσο για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*, Αθήνα: Gutenberg.

Τσιώλης, Γ. (2006). *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*, Αθήνα, Κριτική.

Τσιώλης, Γ. (2014) *Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.